

**З Різдвом Христовим будьте
здорові! Щастя й добра
Україні й «Просвіті»
у Новому році, новому столітті,
новому тисячолітті!**

З відкіля ж ти прийшла, мово, всевладна володарко дум наших? Невигойна рано українського серця! Чому викликаєш в одних таку самоспалюючу любов, а в інших таку пекельну ненависть? Де твій першопочаток і подих найперший — де? У саду Едемському! І зронив її з вуст Своїх Творець, а виловив — Адам. І стала вона молитвою — Сповіддю Адамового серця.

Відірвав наш прабатько сувій Чумацького Шляху, сповив її і поклав у сонячну колиску під рай-дерево, на якому плід і квіт водночас бував.

У чотирьох рай-ріках купав, на рай-кущах вигодував, райськими плодами годував, з чистих джерел напував, з рай-мальв вінок сплітав, із рай-конопель сорочку білу ткав, під райськими зорями вигулював, по рай-росах водив, у райських соловейків та зозулів співав.

І вділив їй Господь сйива свого, срібла-злата свого, янголики царства свого, чистоти, цноти і вроди небесної.

Та й благословив, як і все, що сотворене Ним: небо, твердь земну, небесні світила, воду, пташку і звірину, квітку і комаху.

Дали їй Янголи Божі землиці із-під Древа Життя, водичі із чотирьох рай-рік і духу свого многотерпеливого й сказали: «Це твій посаг від Отця небесного. Іди!». Та й повели із раю на три шляхи широкі: «Вибирай один із них!».

Перший шлях — золотисто-жовтий — у безсмертя вів. Другий шлях — блакитний — на гору величі і слави, що в хмари здіймався.

Ой, а третій шлях, найширший і чорний, як петрівчані ночі, — то шлях скорботи і муки пекельної.

А вона взяла ті три шляхи до купи, сплела у косу і пішла нею. І прийшла до краю, на серце схожого, й почула з небес благословення оселитися на нім.

Розвіяла над ним землю з-під Древа Життя, і забуяла та земля райським плодом та зіллям і стала часткою Раю, Богом любленим.

Скропила водицею землю з рай-річок у трьох напрямках. А на четвертий не вистачило, і вона окропила його своєю сльозою. І вродилися від того джерела та ріки, озера і ставки, криниці і копаночки. Великі, могутні, малі і дрібненькі.

Найпершу ріку Володарка-мова Славутою назвала, а дочок її — Либіддю і Почайною.

І почула з небес, що добрі назви ті — дух раю в них перебуває.

Другу ріку, що о десною лежала, Десною назвала. А оту, що зачала із своєї сльози, — Прип'яттю.

І вродилися у мови-Володарки ріки Бог і Дністер, Рось і Синюха, Прут і Боржава, Збруч і Тиса, Ірпінь і Унава, Уж і Тікич, Донець і Влтава, Інгул і Оріль, Смотрич і Самара, Трубіж і Горинь, Сож і Псло, Терек і Кума, Ворскла і Сула, Стугна і Красна, Море Гостинне...

Назви ті світлом та благодаттю першовитоків дихали, мудрістю Адамовою.

Дух Господній над краєм ширяв, і дух Володарки-мови у всьому панував: у народі дитинно щиросердно-му, у домотканих льолях його пісень: «А ми просо сія-

опори у його краї не підтне, не зурочить, не вб'є і не поранить».

То був райський день Володарки-мови. Мови-Молитви, якою озвався Господь до Адама.

У незайманих глибинах вод відбивалася її врода янголика, ризи тонкоткані зорями вишиті, промінням сонця гаптовані, блискавками, як шовками, мережані. Любили її голос і спів Янголи і вицілювало сонце.

День її тривав безмір часу. Аж поки не прийшла ніч, аж поки не викотився місяць, як млинове коло, і Каїнова тінь не впала на край. Тоді потороччя повилітало із воріт пекельних, із лісів північних. І стало вціляти у мову стрілами, ятаганми, сталити на неї мечі і ножі, закидати на неї аркани та приміряти ярма й налігачі, називаючи її волячою, здатною лише до тихого ремігання і ревища, коли порожніють ясла. Проклинати її й не-славити, як і все, що від Бога зійшло.

Лемент тої орди, лайка і вереск сягнули місяця, на якому брат брата на вилах тримає. І сказав Каїн: «То моя обраниця, земля, на яку потороччя напало».

І став каїнами край, де панувала мова-Володарка, насівати.

Гризня і бійка вчинилася поміж ними кривава, не-вгамовна, нескінченна. Із століття в століття. Із віку до віку.

Вже й Чумацький Шлях посивів. Вже й рівнини пагорбами стали, а на місці рік — биті шляхи утворилися. Там, де ставки й очерети були, тисячолітні дуби виросли. Відлебеділа Либідь і відпечалилася Почайна, а пожарище розбрату все палало.

Мова гасила його благословенними зливами любові, молитвами віри і піснями надії та все повторяла: «Зупиніться! Несиліє дух народу, вироджується кров, і тоді мертвіють води. Життя вичахає. Бо дух, кров і вода — одне ціле на землі!».

Глухі не почули, сліпі не побачили, німі не озвалися. Змертвілі духом не повірили.

Катерина МОТРИЧ

ДУМА ПРО МОВУ

ли, сіяли, ой, дід ладо, сіяли, сіяли»; у величі круч і диханні тирси в степах, у білих жнивних хмарах і кущах калини в осінніх лугах, у польоті бджоли і диханні та реміганні волів у місячні млосні ночі. В реготах на вигонах і перегукуваннях сичів у гаях. У поскрипуванні гарб і світанковому зойку води, об яку вдарилося цебро.

У сивих осінніх туманах і крику сойки на межі весни і літа. У незайманій чистоті ставкових лілей і чистоті думок, почуттів, гармонії всього суцього на цій землі.

І мова-Володарка, мова-Княгиня, якою тут дихало все, почула з небес: «Пам'ятай і навчи свій народ: «Троє свідчать на небі: Отець, Слово і Святий Дух. І ці Троє — одно! І троє свідчать на землі: дух, вода і кров. І ці троє — єдині!».

Зв'язок між ними такий: маліє дух, вироджується кров. Тоді мертвіють води. Бо вони — одне ціле! Дерево нації хирлявє і чахне.

Запам'ятай це і донеси своєму народові. Не почує в собі голосу твого — недолю і рабство постане, біди і безталання. Бо через тебе, через твоє слово Творець із ним говоритиме, а його душа — з Господом. Ти нить єднальна. Вервечка, що в'яже колиску духу народного до Господнього престолу.

Сповідуй Трійцю небесну і бережи трійцю земну. Свій народ цього навчи. Тоді при силі буде. При здоров'ї. Тоді ніхто його й ніколи не здолає, не перемаже, хлібної

ваючи її волячою, здатною лише до тихого ремігання і ревища, коли порожніють ясла. Проклинати її й не-славити, як і все, що від Бога зійшло.

Лемент тої орди, лайка і вереск сягнули місяця, на якому брат брата на вилах тримає. І сказав Каїн: «То моя обраниця, земля, на яку потороччя напало».

І став каїнами край, де панувала мова-Володарка, насівати.

Гризня і бійка вчинилася поміж ними кривава, не-вгамовна, нескінченна. Із століття в століття. Із віку до віку.

Вже й Чумацький Шлях посивів. Вже й рівнини пагорбами стали, а на місці рік — биті шляхи утворилися. Там, де ставки й очерети були, тисячолітні дуби виросли. Відлебеділа Либідь і відпечалилася Почайна, а пожарище розбрату все палало.

Мова гасила його благословенними зливами любові, молитвами віри і піснями надії та все повторяла: «Зупиніться! Несиліє дух народу, вироджується кров, і тоді мертвіють води. Життя вичахає. Бо дух, кров і вода — одне ціле на землі!».

Глухі не почули, сліпі не побачили, німі не озвалися. Змертвілі духом не повірили.

ДУМА ПРО МОВУ

Закнченн . Початок на с. 1

Коли ж остаточно осквернився дух глухих, сліпих, німих і мертвих душами, тоді у всіх ріках, водоймах, криницях вода згіркла, отруйною стала...

Каїнів же із душами пекла стало, як піску на дніпровських берегах...

І стали вже й вони у мову-Молитву стрілами ненависті вціляти. А вона жила. В багнюці її топити, творінням диявола називати, неблагодатною та небожою, а вона зоріла сяйвом своїм. Морити і в могилу класти, а вона дихала. Палити й топити, а вона у вогні не горіла і у воді не тонула.

Тоді каїни й потороччя з лицями пекла очі їй виийняли, язика відрубали, голову відсікли. А вона воскресла, як і все, що Богом творене, й смерть над ним влади не має.

Дух її у небо ширяв і дива творив. Пісні із Божого саду на розтерзану землю приносив. Молитви вишпитував. І творив золоті сторінки золотої книги буття великого, дивного, страдницького, многотерпеливого і многогрішного народу. Місячного народу. Бо оті брати, що на Місяці стоять, у княжих шапках, вони у козацьких шароварах, китайками підперезані. При козацьких вусах і з «оселедцями». А вила, на яких брат брата тримає, на тризуб схожі. Тому-то у краї пісень про Місяць — не переспівати, не перелюбити, не перестраждати, не перейти, не перебresti, не переплакати, не перерадіти, не пересміятися, не перетужити, не переойокати, не перетюхати і не...

Мова-Володарка, мова-Вигнанка, зневажена вже й каїновим плем'ям на землі, із Янголами тихо гомонить, до Бога лігає і все вимолює в Господа народ її дитинний із місячного в сонячний перетворити. Дух його, що змалів до віку новонародженого немовляти, вигойдати, виплекати до мудрості сивого, як лунь, мужа. Вимолює дива: покалічене негодю та смерчами, побите шашлями і короїдами національне древо відродити, щоб схожим стало на Древо Життя.

Ниву ж її, на якій нині переорюється стерновище й бур'янище, де ціпеніють морози і гуляють буревії, де кишить гаддя і навісніє морок, пекучим, небесним ралом випекти у ріст коня і в скиби ті, із решета Всевишнього сіваца, щоб не впала жодна зернина раба, каїна, невзутого розумом і незодягненого душею.

Вона ж, мова, ладна бути у тім краї господинею і наймичкою, княгинею й кріпачкою. Ба, швидше джерелом невичерпним, а душа кожного сушого у тім краї — спрагою знесиленого пустельника, що шукає й припадає до того джерела.

Тоді у всьому буде лад і гармонія. Тоді над краєм запанує Трійця небесна і воскресне земна: дух, кров і вода.

Тоді кожна росина мовою-Молитвою бринітиме. І кожна квітка до квітки мовою-Піснею пригорнеться. І зоря з зорею любов'ю гомонітиме. І ручай з рікою мовою срібною жебонітиме. І ясен з явором мовою древньою шелестітиме, і жита на вітрі по-давньому половітимуть. І бджола з бджолою по-рідному дзугменітиме. І лебідь з лебедями мовою-Піснею лебедітиме. А бусол з буселентами мовою-вечоровою клекотітиме. А ластівка з ластівкою розіллє таку невтомну радість, таку симфонію життя, що навіть зозуля прокинеться, зачепить крилечками срібні дзвони небесної дзвіниці і вони закалатають на всю Сиборну.

А соловейко на небесній пасіці крихитим дзьобиком поперевертає золоті вулики і заллє всю Україну гречаними медами свого співу. І небесні воли витягнуть на небесне степовище золоту мажу і заситять Україну золотими снопами того жнива, з якого хліба життя на всі земні дні їй вистачить.

Веселка ж коромислом ляже через весь благословенний небокрай. І тоді українська доля, відчувши цей, в любові й гармонії відроджений український всесвіт, рушить з вірію додому.

А мова-Княгиня покладе те коромисло собі на плечі, зачерпне води із Дніпра і Богу і передєй українській долі дорогу з повними цебрами.

Катерина МОТРИЧ

ЧАС ДІЙ НАСТАВ

Редакція газети «Слово Просвіти» звернулася до новообраного голови Кіровоградської обласної організації Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка (обласна звітно-виборна конференція відбулася 16 грудня 2000 року) з проханням розповісти про діяльність просвітян Кіровоградщини. Слово Андрію Борисовичу Іванку.

— Що діється в нас? Вийдіть на вулиці **Кіровограда**, пройдіться проспектом **Комуністичним**, вулицями **Леніна**, **К. Маркса**, **М. Калініна**, **Ф. Держинського**, спробуйте знайти українську книжку, книжковий магазин «Українська книга» чи «Українське слово», купити в кіоску ту ж «Літературну Україну», «Українське слово», «Слово Просвіти», інші українські газети і журнали. Натомість на кожному кроці впадають у вічі «Натали», «Аргументы и факты», «Сегодня», «Факты», «Киевские ведомости», «Бульвар» і т. д. Про зміст книжкових розкладок і говорити нічого.

Серед форм діяльності обласної організації протягом звітного періоду — організація лекцій, тематичних вечорів, «круглих столів», науково-теоретичних конференцій, широке використання радіо і телебачення, активні виступи в обласній пресі.

Що стосується *структури організації*, яка об'єднує як індивідуальних, так і колективних членів, то треба самокритично зазначити, що змін на краще протягом звітного періоду не відбулося. Просвітяни обласного центру досить слабо зв'язані з районними і міськими організаціями передусім через відсутність коштів на оплату телефонних переговорів, брак навіть мізерних коштів на найнеобхідніші канцтовари, конверти тощо. Виїзди керівництва, членів координаційної ради в регіони практично неможливі також через відсутність коштів. Ця ж причина не дозволяє приїздити до обласного центру керівникам районних (міських) організацій. Все це практично законсервувало структуру обласної організації. Районні, міські осередки, як і в 1997 році, існують у п'ятнадцяти регіонах області. У десяти вони відсутні. Це, безумовно, одне з найголовніших завдань на перспективу. Ми закликаємо національно свідомих учителів, культурпрацівників, медиків, науково-технічну інтелігенцію Вільшанського, Голованівського, Кіровоградського, Новгородківського, Новоархангельського, Онуфріївського, Ульяновського, Устинівського районів, м. Кіровограда створювати первинні осередки «Просвіти», районні організації, які могли б у цих регіонах стільки зробити для культурологічної, просвітницької справи, для зміцнення державницької ідеології, національної ідеї, зрештою — для об'єднання всіх національно-патріотичних сил.

Про наше ставлення до владних структур

Ми підтримуватимемо лише ті дії влади, які спрямовані на розбудову Української держави, демократизацію суспільного життя, утвердження конституційних засад свободи слова, прав людини. Ми відкриті до такої співпраці з владою. Водночас зауважимо: якщо владні структури усіх рівнів справді хочуть

мати Українську державу — і не лише за назвою, а й за сутністю, — вони мали б обличчям повернутися до «Просвіти», сприяти перетворенню її в потужну дієздатну громадську організацію. Поки що ж бачимо байдужо-відсторонене, а часом і відверто недобррозичливе ставлення до неї владних структур.

Про співпрацю з політичними партіями та громадськими організаціями

Ми стояли і стоїмо за широку співпрацю, за єдність дій усіх національно-демократичних сил області. Тим більше, в контексті наступних парламентських ви-

ЗА ГОДИННИКОМ

Просвітяни України упритул наблизилися до важливої події в житті нашої громадської організації, в житті національно-демократичних сил держави — VI Всеукраїнського з'їзду «Просвіти» імені Тараса Шевченка. Тож настав своєрідний момент істини — маємо прагматично оцінити зроблене, визначити перспективи подальшої діяльності обласних організацій Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Згадаймо, відзначаючи у 1998 році 130-річчя «Просвіти», ми, гортаючи сторінки історії Товариства, констатували надзвичайно складні умови його діяльності під владою Російської та Австро-Угорської імперій у 1917—1921 роках; під владою Польщі на західноукраїнських землях до 1939 року. Здавалося б, у незалежній Україні мали б бути створені оптимальні умови для плідної просвітницької діяльності, адже Статут організації, серед інших завдань, визначає, зокрема, й такі:

— сприяти утвердженню української мови в усіх сферах суспільного життя;

борів, які відбудуться через півтора року. Ідея єдності сьогодні витає в повітрі. «Просвіта» готова робити все можливе для такої єдності, адже в координаційній раді чудово співпрацюють члени Руху, ОУНу, КУНу, партії «Реформи і порядок». Ми співпрацюємо з патріотичною молоддю із Соціал-національної партії України, з членами Союзу Українок, об'єднання студіюючої молоді «Зарево», товариства імені О. Теліги та іншими. Ми раді бачити і щиро вітати представників різних політичних партій і громадських організацій, які присутні на конференції. Особливі вітання молодим просвітянам та представникам православної «Просвіти».

Про масові заходи «Просвіти»

За звітний період просвітянами разом з іншими національно-демократичними організаціями було підготовлено і проведено науково-теоретичні конференції, присвячені 120-річчю від дня народження С. Петлюри, 90-річчю від дня народження С. Бандери. Обидві проводились у Кіровоградському державному педагогічному університеті імені В. Винниченка. У приміщенні Кіровоградського ННПК 25 травня 1999 року відбулося урочисте засідання громадськості міста, присвячене ювілею С. Петлюри. У ці ж дні в обласному інституті

удосконалення вчителів було проведено 23-є заняття культурологічного семінару на тему «Будівничий і захисник Української державності».

25 жовтня 2000 року в обласному ляльковому театрі відбулося урочисте засідання громадськості міста, присвячене 100-річчю від дня народження Ю. Липи за участю останнього Президента УНР в екзилі М. Плав'юка, лідера ОУН, члена проводу Б. Червака, директора видавництва імені О. Теліги І. Білолипецької, заступника головного редактора газети «Українське слово» Т. Гуреш. Вечір завершився концертною програмою.

Просвітяни традиційно брали участь у святкуванні Шевченківських днів,

— здійснювати громадський контроль за дотриманням статті 10 Конституції України;

— керуючись ст. 10, спрямовувати свою діяльність на збереження і розвиток української мови, культури, духовних традицій українського народу, на збагачення його досягненнями загальнолюдської цивілізації;

— своєю діяльністю утверджувати в суспільстві принципи гуманізму, взаєморозуміння, співробітництва, релігійної та громадянської злагоди, лояльного ставлення громадян до держави;

— всебічно сприяти розбудові та зміцненню Української держави, її економічному зростанню;

— широко пропагувати економічні, правові знання та знання з інших галузей науки;

— проводити просвітницьку роботу в галузі охорони навколишнього середовища.

Саме на цих важливих моментах діяльності «Просвіти» акцентували свою увагу обласні організації. Про це йшлося на звітно-виборних конференціях, що відбулись у Рівному, Кіровограді, Хар-

річниць незалежності України; 7 листопада 1997 року провели траурну маніфестацію; брали участь у презентації «Чорної книги України», яку проводила Демократична партія України. Просвітяни м. Світловодська спільно з міським відділом освіти в 1999 році провели поетичний конкурс серед дітей та молоді міста і району. Кращі поезії з допомогою спонсорів друковані в поетичному збірнику. У травні 1999 року світловодською «Просвітою» був ініційований і організований мітинг-реквієм з нагоди 138-ї річниці перепоховання праху Тараса Шевченка.

Нарешті, в червні 2000 року відбулася акція, присвячена захисту конституційних прав титульної нації. Це була частина всеукраїнської акції і мала, як відомо, широкий резонанс у ЗМІ та, на жаль, викликала неадекватну реакцію владних структур. Хоча принагідно зауважимо, чого б це українській владі з підозрою ставитися до акції, спрямованої на захист конституційних прав української ж нації...

Лекційна робота

Вона займає особливе місце в діяльності «Просвіти». Прагнемо охопити нею широкі верстви нашого суспільства. За звітний період у Кіровограді нами прочитано 21 лекцію для офіцерів гарнізону, співробітників облвійськкомату,

воїнів-десантників, керівників гуманітарної підготовки місцевої військової частини, воїнів МНС, працівників управління житлово-комунального господарства, регіонального відділення Фонду державного майна України в нашій області. У 1997—1998 роках мною було прочитано ряд лекцій на курсах у регіональному центрі підвищення кваліфікації державних службовців. За три роки для різних категорій освітян в обласному інституті післядипломної педагогічної освіти мною прочитано 52 лекції, присвячені видатному українському педагогу-державнику Г. Вашенку як творцю української освітньо-виховної системи. На сьогодні ми маємо своєрідний банк даних про тематику лекцій, з якими готові йти в будь-яку аудиторію, — це тридцять тем.

За ці роки жоден з тих, хто звертався в «Просвіту» з пропозицією виступити з лекцією, не отримав відмови. Ми йдемо до людей у вихідні, зранку, уве-

і культурному житті області стає виступ на шпальтах газет В. С. Панченка, Л. В. Куценка, Г. Д. Клочка. Багато друкується В. І. Каюков. З середини 1997 року мною також зроблено 16 публікацій з просвітнянської тематики на сторінках перелусім «Народного слова», а також «Кіровоградської правди», «Думки», газети православної «Просвіти» — «Благовіст».

Жодна значна історична подія, знаменні роковини, пов'язані з подіями культурного життя України, не залишаються поза увагою слухачів культурологічного семінару для науковців та методистів Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Проведено понад тридцять засідань. Лише останнім часом відзначалося 70-річчя геніальної поетеси Ліни Костенко, 50-річчя з дня загибелі командира УПА Романа Шухевича, 100-річчя від дня народження Юрія Липи.

За звітний період «Просвіта» завжди намагалася заявити про свою чітку гро-

заходів щодо всебічного розвитку і функціонування української мови в області» від 2.10.2000 року, затвердженим розпорядженням голови обласної держадміністрації. І це спільна робота управління освіти обласної держадміністрації і «Просвіти» у I кварталі 2001 року. Маємо намір провести презентацію книг серії «Витоки», які планує у 2001 році видати центральна «Просвіта», організувати презентацію газети «Слово Просвіти».

Підтримуємо і готові активно включитись у реалізацію згаданого вище Плану реалізації Комплексних заходів щодо всебічного розвитку і функціонування української мови в області, затвердженого головою обласної держадміністрації. Маємо плідно співпрацювати з управліннями юстиції, у справах преси та інформації, культури, освіти і науки.

Просвіт'яни готові активно працювати і в складі комісії з питань всебічного розвитку і функціонування української

цію тотальної люмпенізації, а подекуди й цілковитого здичавіння, відчуження від цінностей культури. Отож, довкола ідеї відродження і розвитку рідної культури, поширення знань про неї, про історію і сучасні потреби народу повинні згуртуватися всі ми. І в цьому контексті ще раз хочу повернутися до розпорядження голови обласної держадміністрації щодо всебічного розвитку і функціонування української мови в області. Там кожен другий захід **спільно** виконувати управління освіти і науки облдержадміністрації і «Просвіта». І це є відповіддю на запитання: бути чи не бути просвіт'янським осередкам у школах області. Освіта і «Просвіта» повинні зробити рішучий і широкий крок назустріч одне одному — задля плідної співпраці. Так, як це давно робиться у Світловодську, де «Просвіта», очолювана Н. О. Мальцевою, і завідувач відділу освіти міськвиконкому Г. Ю. Френкель якнайтісніше координують свою діяльність. Від цього виграють і освітяни, і просвіт'яни, виграє справа державотворення. Ми сподіваємось на плідну співпрацю з новим керівництвом управління освіти і науки.

«Просвіта», як нам бачиться, має стати містком між широкою громадськістю і владними структурами. Просвіт'яни мають іти шляхом здійснення «малих справ» і на селі, і в міських осередках культури, в закладах освіти, військових частинах тощо. З нашого погляду, **існує нагальна потреба державної підтримки** як окремих заходів «Просвіти», так і діяльності її осередків.

Два роки тому на засіданні «круглого столу» в редакції «Народного слова» член координаційної ради нашої організації директор гімназії № 5 м. Кіровограда В. В. Громовий висловив думку, яка є доволі актуальною і сьогодні: «Для протидії наростанню процесів культурної деградації, які мають місце і в місті, й на селі, **маємо буквально мобілізувати інтелігенцію**. Невідкладною є на сьогодні потреба об'єднання у «Просвіті» усіх здорових сил суспільства. А сама «Просвіта» має прийти в школи, вузи, установи й організації — туди, де є люди, здатні думати, аналізувати і діяти, несучи знання й культуру в народ. Потрібні суспільно важливі ініціативи, провідниками яких мають стати й просвіт'яни; необхідно на ділі відроджувати і розвивати культурно-історичне середовище — це той фундамент, без якого годі мріяти про повноцінне входження України в коло культурних народів».

Чи слід нині, коли люди страждають, в першу чергу, від матеріальних негараздів, так різко й гостро ставити питання національно-культурного будівництва? Ми переконані: так, варто! Це, зокрема, засвідчує і сумний досвід останніх років. Адже там, де завдання розвитку культури, освіти, духовного оздоровлення суспільства відсунуто на задній план, неминуче розростаються дрімучі бур'яни людського відчуження, недовіри, розбрату, злочинності.

Користуючись нагодою, хочу ще й на сторінках Вашого видання сердечно подякувати всім, хто допомагав у підготовці та проведенні конференції; особлива подяка Маргариті Миколаївні Борисовій, директору ліцею — прекрасного навчального закладу з багатими освітніми традиціями. Висловлюю подяку всім членам координаційної ради, заступникам голови Л. І. Куньовій, М. В. Хомандюку за дружну, справді самовіддану роботу. Зичу успіхів новообраному складу координаційної ради, керівництву обласної організації.

Андрій ІВАНКО,
голова Кіровоградської
«Просвіти»

ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

кові, Миколаєві, Луганську, Сумах, Івано-Франківську, Херсоні, Чернівцях, Запоріжжі, Дніпропетровську. Газета «Слово Просвіти» широко висвітлює хід звітної кампанії, подаючи матеріали обласних конференцій на своїх сторінках, а також працюючи над спеціальним випуском до VI з'їзду. Сьогодні, подаючи статті І. Кузьмюка (м. Рівне), А. Іванка (м. Кіровоград), кореспонденції наших спецкорів з інших областей, не можемо, на жаль, не сказати й про те, що на десятому році незалежності нам доводиться працювати практично в екстремальних умовах, в умовах існування неукраїнської України. Складна соціально-економічна ситуація. Українська мова, українська культура, книговидавнича справа опинилися в трагічному стані. Мабуть, за всю історію переслідування українського слова різними поневолювачами такого занепаду того, що для кожного українця є найсвятішим, ще не було. Книга, газета, журнал сьогодні фактично недоступні освітянину, медику, інженеру, селянину, робітникові, пенсіонеру. Більшість громадян України перебуває за межею бідності.

Просвіт'яни різних регіонів стурбовані тим, що Україна має незавидну репутацію тотально корумпованої держави, у якій процвітають олігархи, кланово-мафіозні структури, йде тотальний наступ на свободу слова, безслідно зникають журналісти. Адміністрація Президента, замість підтримки реформаторського курсу Уряду В. Юшенка, використовує різні тактичні прийоми з метою компрометації першого справжнього українського прем'єра. Водночас ми є свідками прямої підтримки з боку держави, Президента московської православної церкви.

Русифікація України йде швидкими темпами. Кількість друкованої української літератури в сучасній незалежній Україні є меншою, ніж за часів В. Щербиського, національний інформаційний простір фактично окупований Росією. Згадаймо принагідно слова І. Огієнка: «Мова — то серце народу: гине мова — гине народ». Але наш Президент Леонід Данилович Кучма, зустрічаючись із московськими журналістами, запевняє їх: «Русский язык никогда, никогда не бу-

дет в Украине иностранным!»... Чи не тому чиновництво різних рівнів з натугою користується лише в силу службової необхідності українською мовою. З цим ми, просвіт'яни, неодноразово зустрічаємось і в наших владних коридорах.

Але й за цих обставин у нас, просвіт'ян, вистачає сил і терпіння вести безкомпромісну боротьбу з усім віджилим, за утвердження високих християнських ідеалів у нашій державі, за життя, гідне людини, і право жити на власній, Богом наділеній землі, власним законом, спілкуватися з Небом і Землею своєю рідною мовою, виконувати свою місію.

«Просвіта»! Великодній дзвін українства. Своїм набатом саме вона розсіювала у Вітчизні «мраки тьмаві» чужоземного займанства, кликала тих, хто «живий, в кого думка повсталала», до праці — невтомної, наполегливої, до будівництва великого Українського Храму-Держави.

З роси й води тобі, «Просвіто», і вам, просвіт'яни, на віки і літа!

чері і бачимо в цьому смисл нашої діяльності. Так було і так буде далі.

Окремо хочу відзначити наші добрі стосунки з воїнами-десантниками, мінчесівцями, ракетниками, з колективом облвійськомату.

Серед інших форм роботи варто назвати «круглі столи», проведені в редакції «Народного слова» напередодні 130-річчя «Просвіти» за участю В. В. Бондаря, В. В. Громового, А. Б. Іванка, В. І. Каюкова, В. В. Крюкова, П. І. Селецького. А 20 квітня 2000 року в обласній універсальній бібліотеці імені Д. Чижевського просвіт'яни взяли активну участь у «круглому столі» для представників ЗМІ на тему «Україна і українці у Другій світовій війні».

Присутня «Просвіта» і на телебаченні. Важко знайти жителя області, який не знає знамениту «Вітальню Світлани Барабаш». Під час нашої передачі, присвяченої 120-річчю С. Петлюри, мені доводилося дискутувати у прямому ефірі з паном А. Перзеке стосовно мовної ситуації в Україні і області.

Друковане та усне слово

За звітний період в обласних газетах публікувалось чимало просвіт'ян. Усіх назвати дуже важко. Згадаймо ветерана «Просвіти» Бориса Андрійовича Лихолапа. Подією в суспільно-політичному

мадянську позицію. Ми направили до Верховної Ради лист протесту у зв'язку із вилученням п. 7 з проекту Закону про обов'язкове вивчення української мови в середніх загальноосвітніх навчальних закладах.

Про міжнародні зв'язки

У 2000 році було встановлено контакти з Товариством української мови в США (Чикаго), з його головою — професором Вірою Боднарук і за її посередництва з Фондацією імені І. Багряного. Сподіваємось, що в 2001 році за їх фінансової допомоги під грифом обласної «Просвіти» зможемо видати науково-популярну книгу «Історики України XIX—XX століття», адресовану учням, учителям, студентам, усім, хто цікавиться історією української історичної науки. ТУМ у США обіцяє також налагодити наші стосунки з Українським Товариством істориків у США. Йдеться і про можливість отримання українознавчої літератури.

Про плани на 2001 рік

За фінансового сприяння центральної «Просвіти», на яке ми сподіваємось, плануємо провести обласну науково-практичну конференцію «Державна мова України як фактор формування національної ідеї». Це, до речі, передбачено Планом реалізації комплексних

РОБОТИ — ЗАВЖДИ НЕПОЧАТИЙ КРАЙ

Фрагменти із звітної доповіді правління Рівненського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка на обласній звітно-виборній конференції 9 грудня 2000 року

З часу Рівненської звітно-виборної позачергової конференції, яка відбулася 24 травня 1998 року, збігло два з половиною роки. До новообраного складу правління увійшли: почесний голова обласної «Просвіти» Борис Степанишин, письменники — Євген Шморгун та Степан Бабій, науковці — професор Йосип Пацула та кандидат історичних наук Гурій Бухало, начальник обласного управління культури Ярослав Мельник та перший заступник начальника обласного управління освіти Микола Віднічук, освітяни — директор школи Петро Козачак, учителі Наталія Сосюк, Тетяна Піяр, Антоніна Мельничук, вона ж голова Здолбунівської районної «Просвіти», Ганна Серган, Лідія Наконечна, архієпископ Рівненський і Острозький владика Серафим, народний депутат України Василь Червоний, депутати обласної ради Богдан Гринчук та Іван Кур'янік, громадські діячі Василь Цинко, Олександр Волощук та Святослав Праск, директор обласної філармонії Святослав Мельничук, відомий педагог-бандурист Анатолій Грицай, голова «Молодої Просвіти» області Ірина Угринчук та начальник Управління магістральних газопроводів Богдан Булик.

Незважаючи на фінансові труднощі, правління обласного об'єднання зуміло налагодити роботу в усіх напрямках просвітнянської справи, насамперед дбаючи про практичне застосування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя краю, зокрема в навчальних закладах, державних установах, правоохоронних органах, війську та в повсякденному житті. Стараннями членів правління і особливо депутата обласної ради Івана Кур'яніка вдалося провести рішення обласної ради про усунення окремих порушень законодавства про мову та 10-ї статті Конституції України, які мають місце в житті міста й області.

У звітному періоді безпосередньо членами правління прочитано 286 лекцій, проведено 5 науково-практичних конференцій, 2 «круглі столи», 36 літературно-мистецьких вечорів, 52 уроки рідної мови для рядового і керівного складу військових частин м. Рівного. Підготовлено і видруковано 30 сторінок «Просвіти» в газеті «Волинь», просвітняні дев'ятнадцять разів виходили в радіо- і телефір на державних і недержавних каналах мовлення, опублікували в пресі близько сотні статей з питань мови, культури, суспільно-політичного життя. У Народному домі відбулися літературно-творчі вечори письменників Євгена Шморгуна, Степана Бабія, Ростислава Солоневського, Святослава Праска. Відновлено просвітнянську премію імені Григорія Чубая. Нею відзначені творці пам'ятника Тарасові Шевченку в Рівному Петро Подolecь та Валерій Стасюк,

письменники Степан Бабій, Ростислав Солоневський, Євген Шморгун, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка, почесний голова обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» професор Борис Степанишин. До речі сказати, Борис Ількович протягом останніх двох років видав більш як десять наукових праць, що стосуються проблем нашої освіти, культури і методики викладання літератури та фольклору.

Чимало засідань Народного університету «Просвіти» було присвячено темі «Україна в долях людських». Степан Бабій, ректор просвітнянського університету, дав можливість молоді (а це переважно студенти й учні-старшокласники) зустрітися з колишніми воюками ОУН-УПА, політ'язнями і репресованими, відчувати, яких катувань і страждань зазнали вони в сталінських концтаборах, як стійко боролись за Україну з фашистами та енкаведистами, як віддячила за це їм наша, українська така, влада.

Члени правління, водночас вони і члени комісії обласної ради з питань виконання мовного законодавства та 10-ї статті Конституції України, перевірили застосування української мови як державної на кількох десятках підприємств, у закладах освіти, культури, банках, аптеках, поштових відділеннях, у закладах торгівлі і побутового обслуговування населення. Особливо невтомний у цій справі наш Іван Кур'янік. Підсумковий документ цієї праці — Паспорт порушень законодавства про мову — поданий в обласну раду для публікації в газеті «Вісті Рівненщини» та використання в роботі.

Особливу увагу правління приділяло проведенню традиційних Шевченківських свят та свят української мови і куль-

тури. Шевченківське свято в березні 2000 року відбулося в обласному музично-драматичному театрі.

Обласне правління спільно з Національною спілкою письменників рік у рік проводить Шевченківські дні на Рівненщині в селах Пустоїванне, Верба, Гільча, місті Дубно — місцях, відзначених перебуванням Тараса Шевченка в нашому краї. Громадськість м. Рівного збирається 9 березня біля пам'ятника Шевченкові, в парку його імені, а тепер на Майдані Незалежності, щоб, запаливши свічки, схилитися в глибокій шані перед нашим Генієм. Це вшанування нашого Пророка так і називається — «Тарасова свіча».

З не меншим натхненням проходять Шевченківські свята та свята української мови і писемності у травні. Традиційно вони починаються в селі Пересопниці Рівненського району, місці, де написана перша українськомовна книга — «Пересопницьке Євангеліє». Не тільки літератори, письменники, співаки і музиканти прагнуть побувати на цьому святі, але й політики та державні чиновники не обминають 22 травня цього села. Ми вдячні хору «Верес» під орудою Петра Невірковця, фольклорному ансамблю «Горина» під орудою Василя Павлюка, бандуристові Назару Волощук, заслуженому артистові України Олексію Заворотньому, численним аматорським колективам і виконавцям, народним депутатам України Павлу Мовчану, Василю Червонію, мешканцям Пересопниці за повагу до Шевченка і славного історичного минулого цього літописного села.

Проведено десятки цікавих заходів спільно з Національною спілкою письменників, обласною філармонією, дитячою музичною і дитячою художньою

школами, колективами інституту культури і музичного училища, аграрного технікуму, міського колегіуму.

Надовго запам'яталися громадськості вечір пам'яті Володимира Івасюка в органному залі, проведений спільно з артистами обласної філармонії; науково-практична конференція «Симон Петлюра — Головний отаман війська УНР» в Народному домі; «Пилип Орлик — гетьман і творець першої української Конституції» в аграрному технікумі; «Володимир Винниченко — видатний український державотворець, письменник і художник» в міському колегіумі. Готували ці заходи просвітняни — актори, бібліотекарі, вчені, письменники.

Сприяючи об'єднанню православних Церков у Єдину Українську Православну Церкву, ми провели «круглий стіл» за участю священників і теологів УАПЦ, УПЦ КП та УПЦ МП під назвою «Православний священик 21 століття. Яким йому бути?». Зустріч показала, що

визріли всі необхідні умови для об'єднання православних у Єдиній Церкві, що практично не існує ні розбіжностей, ні протиріч на шляху до єдності.

Не можна обійти добрим словом тих просвітнян, на яких тримається обласна «Просвіта». Це ветеран Товариства з Дубна Ярослав Гелетій, який видає журнал «Український вісник» для українців Республіки Комі аж у Росії! Микола Пшеничний, голова Дубненської «Просвіти», письменник, який видає кілька десятків прозових, поетичних творів, історичних розвідок про Дубно, разом зі своєю дружиною Любов'ю Пшеничною віднайшли і шліфують юні таланти, видають їхні книжки.

У планах правління — створення музею «Просвіти», придбання оргтехніки та комп'ютера. Цього всього неможливо було б зробити, якби не матеріальна підтримка добродійників. Усі вони відзначені рішенням правління дипломами «Почесний член обласного об'єднання «Просвіта» імені Тараса Шевченка».

Є й недовіки, і найбільшій серед них — видавнича справа. Рік у рік плануємо випуск книжок просвітнян. Але на це потрібно величезні кошти, яких ми не змогли здобути. Не проведені окремі заходи, такі як «Зелена весна», «До чистих джерел» і «Толока».

Нашим великим упущенням є відсутність тісних контактів з районними і міськими об'єднаннями та осередками, що призвело до певного послаблення роботи Товариства і навіть руйнації Зарічненського і Сарненського районних об'єднань. Сподіваюсь, що найближчим часом вони будуть поновлені. Дякуючи своїм побратимам, які довірили мені знову очолити Рівненську обласну «Просвіту», кажу: «До роботи, якої непочатий край!».

Іван КУЗЬМЮК,
голова Рівненського
обласного об'єднання
Товариства «Просвіта» імені
Т. Шевченка

На фото: Шевченківські дні

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

29 грудня 2000 року відбулось засідання Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка. На ньому розглянуто ряд питань, зокрема про підготовку до VI з'їзду «Просвіти», про участь Товариства у проведенні Дня Соборності та про підтримку змін до українського правопису.

Відповідальний секретар Микола Нестерчук доповів членам Центрального правління про хід звітно-виборних конференцій у областях. Він повідомив, що у дванадцяти обласних об'єднаннях вони ще не відбулись.

Проаналізувавши хід звітно-виборної кампанії, Центральне правління дійшло висновку, що ця ситуація унеможливує проведення з'їзду «Просвіти» 21 січня 2001 року. Тому було ухвалено рішення скликати сесію Головної ради 21 січня 2001 року об 11.00 у приміщенні Всеукраїнського товариства «Просвіта», яка визначить дату проведення з'їзду.

Розглянуто питання про підготовку відзначення Дня Соборності, у рамках якого планується створення єдиного правоцентристського, націонал-демократичного блоку. До нього має увійти більшість партій і громадських організацій відповідного спрямування. «Просвіта» є одним з ініціаторів створення цього блоку.

Правління закликає всі осередки «Просвіти» активно долучитися до організації, підготовки і проведення Дня Соборності та утворення єдиної української правниці.

Також було розглянуто питання щодо ситуації, яка склалась із прийняттям нового правопису, підготовленого Національною правописною комісією, і засуджено шалені інформаційні напади проти нього в українських засобах масової інформації.

У зв'язку з цим було ухвалено звернутися до Адміністрації Президента України з проханням надати «Просвіті» ефірний час на радіо і телебаченні для компетентного доведення необхідності і прогресивності змін українського правопису.

**Голова Всеукраїнського товариства
«Просвіта» імені Тараса Шевченка**

Павло Мовчан

ЗМІЦНЮВАТИСЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО

Миколаївська просвітняська родина бере свій відлік із лютого 1907 року. Ініціатором її створення був видатний громадський діяч, автор опери «Катерина» на Шевченківський сюжет та популярної «Історії України-Русі» Микола Миколайович Аркас. Уже за рік Миколаївська «Просвіта» налічувала близько 180 членів.

Тепер в обласному об'єднанні близько тисячі членів, 40 первинних осередків, 9 районних і 6 міських, а також 4 колективних члени.

На конференцію з різних районів області прибув 71 делегат і багато гостей, яким небайдужа доля України і «Просвіти». В її роботі взяв участь член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка відповідалний секретар Микола Нестерчук. Головне гасло конференції — «Просвіта» — дія об'єднання!».

У президію було обрано завідувача кафедри Миколаївської аграрної академії, кандидата економічних наук, голову обласного об'єднання Миколу Загороднього; члена Національної спілки письменників України, заступника голови обласного і голову міського осередку Валерія Бойченка; заступника директора місцевого інституту післядипломної освіти, кандидата педагогічних наук Надію Огренич та Миколу Нестерчука.

Відкрив конференцію Микола Загородній. У його доповіді прозвучали слова подяки Миколаївській аграрній академії, отцю Івану (Лещику), настоятеля церкви Святого Пантелеймона (УАПЦ), Богдану Дільному та всім тим, хто підтримував і сприяв діяльності Товариства.

Основою діяльності миколаївських просвітан була і залишається мовна політика, особливо в закладах освіти. І це не лише ряд звернень, надісланих до владних обласних структур, Президента України і Верховної Ради щодо виконання Закону «Про мови» та про мовні проблеми зросійщеного краю, брак українських підручників і найголовніше — небажання влади підтримувати переведення викладання у навчальних закладах українською мовою.

Як зазначив у своєму звіті Микола Загородній, просвітяни проводили обстеження середніх і вищих закладів освіти, державних організацій та установ щодо впровадження державної мови. Мали безпосередні зустрічі з керівниками цих закладів, установ та організацій. Матеріали подавалися на розгляд робочої групи з упрова-

дження Закону «Про мови» при облдержадміністрації і до міської ради. До речі, п'ять членів правління і ради Товариства беруть участь у діяльності цієї групи.

Особливу увагу правління приділяло пропаганді мовного законодавства і мовної політики. За сприяння члена ради Товариства, головного редактора обласної ради В. Царюка неодноразово у ефірі обговорювалися (за участю працівників обласного управління освіти) питання про практичну реалізацію мовного законодавства в області і, зокрема, у місті Миколаєві.

Просвітяни широко розгорнули роботу з роз'яснення рішень Конституційного суду України від 14 грудня 1999 року про офіційне тлумачення положень ст. 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її в навчальному процесі навчальних закладів України і постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2000 року № 1004.

Зростання просвітнянських лав — це організаційне питання. За звітний період йому приділяли чимало уваги. Вдалося поновити роботу кількох згаслих осередків, а також організувати нові. Зокрема створені осередки у вищих навчальних закладах, школах. Стали колективними членами «Просвіти» філія Національного університету «Києво-Могилянська академія», школа № 1 імені Олега Ольжича, Перша українська гімназія, газета «Рідне Прибужжя», обласний центр народної творчості. На базі «Могилянки» діє осередок «Молодої Просвіти», члени якого зініціювали створення обласної організації (голова осередку Тарас Загородній). Враховуючи зміни у соціально-політичному житті міста, обласним правлінням і радою прийнято рішення про поновлення діяльності міського товариства «Просвіта», яке діяло з 1989 по 1992 роки. Головою його обрано Валерія Бойченка. Створено районну організацію Товариства «Просвіта» в Новому Бuzі (очолює її викладач педагогічного коледжу Віктор Галущенко). Це найактивніша організація, яка тісно співпрацює з районною державною адміністрацією (голова Валентина Терзієва).

Розпочалася активна робота з перереєстрації осередків та організацій, а також індивідуальних членів, що сприяє підвищенню дієвості і організаційно-му зміцненню Товариства в цілому.

Важливим здобутком правління є випуск просвітницької газети «Аркасівська вулиця» і прагнення адаптувати її до потреб широкого кола читачів. Серед авторів газети відомі люди: доктор історичних наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки України Валентин Шкварець; письменник і почесний член «Просвіти» Валерій Бойченко; науковий співробітник Південної філії Національного екоцентру в Миколаєві Вячеслав Кулаков та багато інших. Редагує газету Микола Загородній.

Організація активно співпрацює з КУНом, КУІном, Народним Рухом України, Фондом культури, Радою національних меншин і низкою духовних організацій. У селі Христофорівка Баштанського району, на батьківщині Миколи Аркаса, було відкрито православну Церкву Київського патріархату, а в Новому Бuzі 22 грудня 2000 року з ініціативи «Просвіти» встановлено меморіальну дошку письменнику, поету і публіцисту, драматургу й педагогу Спиридону Черкасенку.

Активну участь у роботі міської «Просвіти» беруть Віктор Конфурін, Михайло Ганушак, директор Першої української гімназії Сергій Бережний, директор школи № 1 імені Олега Ольжича Микола Матіюк, головний редактор обласного радіо Віталій Царюк, Богдан Дільний, депутат міськради Борис Мороз. Викладачі Миколаївського державного педагогічного університету Л. Старовойт, Л. Цимбал, І. Береш докладають чимало зусиль для виховання національно свідомого молодого покоління.

Член Центрального правління «Просвіти» Микола Нестерчук вручив медалі Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка «Будівничий України» М. Загородньому, В. Бойченку, Б. Морозу.

Відбулися вибори нового правління Миколаївської обласної організації «Просвіта». Головою обрано Надію Огренич, яку пообіцяли підтримувати досвідчені просвітяни Микола Загородній та Валерій Бойченко. А пані Огренич, віднині — голова обласної організації, наголосила, що продовжуватиме лінію, яку провадили її попередники. Стосовно тих пріоритетних напрямів, які розглядалися на попередніх засіданнях, рішення будуть прийматися колегіально.

Алевтина МАЛИЦЬКА,
власкор «Слова Просвіти»

ПРИСТРАСТІ НАВКОЛО ПРАВОПИСУ

На Міжнародному конгресі українців, що відбувся в Києві 1991 року, було висловлено пропозицію про вироблення єдиних правописних норм для українців цілого світу, оскільки українська еміграція ніколи не визнавала наруги над українською орфографією, що сталася 1933 року. Нагадаю шановним читачам, що з 1 січня 1929 року до травня 1933-го діяв так званий харківський, або Скрипників правопис, бо він був прийнятий у Харкові (тодішній столиці УСРР), а затвердив його нарком освіти М. Скрипник. Це був перший загальноукраїнський правопис, у виробленні якого брали участь видатні українські мовознавці та літературознавці А. Кримський, С. Єфремов, О. Синявський, В. Ганцов, Г. Голоскевич, М. Сулима, М. Хвильовий, К. Німчинов, М. Наконечний, Л. Булаховський, Б. Ткаченко та інші. У Правописній комісії були представники всіх регіонів розкиданої по різних державах України. Велика заслуга того правопису в тому, що він кодифікував фонетичну й морфологічну структуру української писемно-літературної мови. Як і належить, отже, той правопис виторили українські мовознавці.

Але в 1933 році, саме в травні, покінчили життя самогубством зацьковані «інтернаціоналістами» М. Скрипник та М. Хвильовий, репресовано більшість членів Правописної комісії.

Розпочалася боротьба з «українським буржуазним націоналізмом» на всіх фронтах, зокрема й на мовному. Усі наступні варіанти «Українського правопису» (1933, 1946, 1960 років) були спрямовані на забезпечення «єдності з правописами братніх народів Радянського Союзу, особливо — російського» (Передмова до «Українського правопису» 1960 року). Політику «єдності» активно проводили такі члени правописних комісій, як Л. Каганович, М. Хрущов, М. Гречуха, К. Литвин та інші державні й партійні діячі радянської України, тому участь М. Рильського, М. Бажана, П. Тичини була суто дорадчою. Майже все залишилося так, як було в 1933 році, крім деяких косметичних змін. Дещо в напрямку українізації «Українського правопису» зроблено при його перевиданнях 1990 й 1993 років.

Але основна робота почалася в 1994 році, коли Кабінет Міністрів України затвердив оновлений склад Національної правописної комісії на чолі з віце-прем'єр-міністром академіком М. Жулинським. Почалася... та й застопорилася, бо колишній директор Інституту української мови О. Тараненко та його прихильники доклали всіх зусиль, аби нічого не змінювати, тобто створювали видимість роботи, а насправді товкли воду в ступі. Теперішній директор Інституту української мови, член-кореспондент Національної академії наук України В. Німчук очолив робочу групу Правописної комісії, яка виробила нові рекомендації. До робочої групи ввійшли, крім п. В. Німчука, члени-кореспонденти НАН України І. Вихованець та Г. Півторак, член-кореспондент АПН А. Грищенко, доктори філологічних наук К. Городенська, В. Жайворонко, Н. Клименко, О. Пономарів, Н. Тоцька (називаю лише тих, хто ходив на засідання групи). Підготовлений групою

«Проект найновішої редакції Українського правопису» було видано в 1999 році й розіслано для обговорення в різні інстанції. На «Проект» надійшло багато відгуків, більшість позитивних, хоч є й негативні.

На засіданні Ради з мовних питань при Президентові України 25 грудня 2000 року з доповіддю виступив заступник голови Національної правописної комісії В. Німчук. Вирішено зібрати всю Правописну комісію до 15 лютого 2001 року і прийняти нову редакцію «Українського правопису». У пресі широко обговорювалися зміни в «Правописі». Але після нещодавнього телеінтерв'ю з академіком М. Жулинським у засобах масової інформації з'явилося багато несправедливої критики на адресу нової редакції «Правопису». Критикують, як правило, без жодної аргументації, без знання справи, не ознаямившись із «Проектом». Аргументи такі: «Народ так не каже», «Я не сприймаю», «Не треба догоджати діаспори», а то й просто: «Жах!».

Особливо здивував пан міністр освіти і науки В. Кремень, заявивши по телебаченню: «Я не знаю, що там за зміни, але з того, що чув, — я проти». Коментувати тут важко. А п. О. Зінченко в своєму телеінтерв'ю назвав нову редакцію «Правопису» авантюрою. Думаю, що «Проекту» голова Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформації у віці не бачив, але вважає за можливе про працю українських мовознавців висловлюватися так, наче тепер не 2001-й, а 1933 чи 1937 рік і ніби Україна досі перебуває в «Союзі непорушним».

Хочеться сказати українській громаді таке. Не треба боятися діаспори, бо всі українці — діти однієї матері. Це по-перше. А по-друге, «Проект найновішої редакції» ґрунтується на засадах словника Б. Грінченка, харківського «Правопису» та на фонетико-морфологічних особливостях української літературної мови, що виникла на основі говорів Середньої Наддніпрянщини. Заслуга діаспори й Галичини (до 1939 року) полягає в збереженні правил загальноукраїнського правопису 1928 року. Усі зміни переконливо обґрунтовані в дослідженні В. Німчука «Проблеми українського правопису в XX столітті». До запропонованих змін варто підходити не емоційно, а з точки зору здорового глузду. Кардинальних змін «Український правопис» не потребує, але мусимо вилучити з нього те, що нам наві'язано в добу більшовизму й російщення.

І на закінчення. Коли чехи в 1918 році відроджували свою поніменчену мову або євреї в Ізраїлі 1948 року відроджували напівмертву гебрайську (яка тепер зветься іврит), вони теж мали багато критиків, але зробили те, що потрібно було чеському та єврейському народам. Як писав Павло Тичина, «щоб жити, ні в кого права не питають». Тож, панове недоброзичливі критики, дозвольте про український правопис подбати українським мовознавцям!

Олександр ПОНОМАРІВ,
професор, член Національної
правописної комісії, заступник
голови Всеукраїнського
товариства «Просвіта» імені
Т. Шевченка

НОВЕ ВИДАННЯ — ГАЗЕТА «АРКАСІВСЬКА ВУЛИЦЯ»

Перше число української газети «Аркасівська вулиця» з'явилося на Миколаївщині. У своєму привітанні газеті голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, народний депутат України Павло Мовчан наголосив на важливості цього видання у зросійщеному краї. «Це важливо і для Миколаївщини, і для цілої України: наше обличчя чіткіше вирізьблюється в затуманеному свічаді. А ще коли врахувати, що цей часопис означений іменем Миколи Аркаса, то можемо говорити про перспективу цієї «вулиці», по якій пройдуть сотні, а то й тисячі тих, кому Богом суджено народитися українцем».

У першому числі газети вміщено цікаві патріотичні статті з історії «Просвіти», матеріал про Миколу Аркаса (який підготував відомий письменник Валерій Бойченко), обсягову статтю «Шляхи українського державотворення» та цікаву статтю про місто Миколаїв Вячеслава Кулакова. Охоче віриться, що газета «Аркасівська вулиця» стане оберегом українства на Миколаївщині.

Інф.

Мия йдемося шляхомя цятотного
оновлення як идея «Проявити» така

—яУяЦхихъХояп! ийшовяЗя«П! оявЦъЗъ»юб'цднЗиуяпцльноаудеяяМожф
ливоямологднхашеб'цднЗяшляхи
доЯягннннннннннннннннннннннннн
млямацмоянаходнЦхюм! омцяЯя
п! ацвоваЗияянеяЙзияманцвцями
звинЗваченъЦ! оявЦдннииякяуяц
пел еживаюЗьЦЗдношццмцццццццц
дл'жавццпел едовЯямекономцццЦ
Алевояннннннннннннннннннннннн
маЗияяя! омадяЯкоюя! обоЗююя
СподивояЮяящояЦЗпцльЯзюоццф
ниЗяЗяящоя! обиЗя«П! оявЦднх
НезалежноявудцццЦзююЯЗияп! ф
ДиюноЯДияяцццццццццццццццццц
мхочемоюбачиЗиу! ацнЗп! ацвцЗюф
чоюяцццццццццццццццццццццццц
полцЗичнццяЯяиядекла! зюЗяЯвою
Зп цоЗичнццццццццццццццццццц
няцяфакЗяТомЗя«П! оявЦднЗямау
ЯзюЗияпонадоя! Диямийоб'цдннн
вцццццццццццццццццццццццццц
двцаоЯяцццццццццццццццццццц
залишаЯннЗЗЯяяяваган! дннннннн

ЗРОБЛЕНО ЩЕ ОДИН КРОК ДО ЄДНОСТІ

Ук! ацн'якогояП! авоялав'я2аякаф
нонцногоявизнанняУк! ацн'якоцяПоф
мцяноцяП! авоялавноцяЦе! квих

18—2Ц!Ц! Здняня2ЦЦЦ! окзпловноф
 ва!наделегацияве! ховноцяРад!
 Ук! ацния3Ц!одляодпаяком!2Зв
 пиданьянаЗк!я2ояЯв!2Ц!академиче
 ц!Охнов!якогоголовиц!Ком!2Зв3
 зако! доннияЯ! авяха!ц! одного
 деп3а2Ц!ОЯ2аша!ц!ц! однах!деф
 2Ц!2Ц!Ук! ацнияЦ!МовноацнияЦ!я
 ко!ж!Синикия!Ц! вония!я!Ц!
 ф!новоя2Ц!оголовногок!он3Ц!2Ц!ф
 2Ц!а!а! а2Ц!Ве! ховноцяРад!я!Б!е!Ц!
 ф!нопл!я2Ц!огоцв!д!а!а!я!м!Ц!Б!е!
 3Ц!2Ц! еч!ц!на!Ц!дея!Я!Ц! Зднянямала
 332! ц!ч!а!2Ц!В!елен!ия!м!а2!ц!а! хом
 В!а! ф!лом!ич!м!х

[illegible]

На! одньцденЗ2а2иЯук! ацнияпф!
! едаляИюгаСвя2а2иЯу2ззе! ннення
АзякомЗвдидьмцяне24Цна! одних
денЗ2а2иЯук! ацниьялловлюц2Яя
пад2 имкозновихэжохливиях! окув
Па2 ца! хаяВа! фоломциякшодо
Я! инягяб'цданнюцк! ацнлькоф
гоя! авоЯлав'ялкшанонцногоЯви
знанняу! ацнлькоцаТомцуюпа! аф
воЛавноуа! цн' квих

Голова делегациях Юхновский
не! едва 2ако ж зап! ошенная Выеф
леньком 3па2 ца! ховцвдг олови
Ве! ховноц Радияук! ацниях Плюща

видвадизияУк! оцнЗяЗя! Зчнийдя
 нюягояЯвЦнякяпатоцицюдѣ
 легащюдодолышяк! окувцяк
 далибѣмгоЗяняик! оШийЯ! мун
 заве! шиЯ! оцѣЯкяночнгояѣ
 зноняяк! ацнѣЮця! томѣЮноЯ! о
 вѣпавноцЮ! квиѣзѣзѣзѣзѣзѣ
 цццццццццццццццццццццццц
 Цѣ! квамияЯвЗѣ! Найважливше—
 здѣйЯнццццццццццццццццццц
 няЯк! ацнѣЮкцццццццццццццц
 неЯ! свѣдѣюЯ е! еЮвоянцццц
 ковякияпаЗцццццццццццццц
 п! кильцяЯццццццццццццццц
 Яцццццццццццццццццццццц
 цццццццццццццццццццццц
 Я! авѣяпавноцЦѣ! квиѣ

Вяне! вонця—жоо! дина2о! яде
п3а2янькогояОб'яднання3яЗяиди
н3у!к! ацня3ця! томцян3я! аволявн
н3Це! кзвиво!к! емасивдзачиващ
3к! ацнянькояде! жовнавлдо2а2а3к!
! ацнянькоя! омадьякця2явведепо
Ялдовдьядлога2яВяеленякоу
Па2 2а! хццяюпачинаюцяяппня
1992а окжколяччяняЮбия2аюмв
че2я2ем! едо2а2я! 2ого2сва2а2я2я2я
2а2вдця! езиден2а2у! ацня2як! ав
чкая2я! охання2япове! н32я Уф
! ацнянькоя! аволявнця2я! кви
незаконно2вдб! ацня! авах

[illegible]

п! ояб'їднанняявчхя! авоявпвнх
Зк! аунцвзявдннхя! Помцнцнх! Це! квцх
НаяцяПа2 ца! хяВа! фоломцнхц
вдповцнхцвж! звяюЯобнхЯовнхюф
мнхязвБлаженнхмхКа! днналом
ЙоЯпомаСлцпмх

[illegible]

Делегація Верховної Ради України

доядиноцяПомцяноцяП! авояпавноц
Це! квиявдбЗваЗимеЗьяяакЗивнои
заябажаннямяЛамихявященноЯЛЗф
жиЗелувяяце! ковнихя! омалдх

ГоловаЖому2Зв'язо! донних
Я! овахжОЯшшязначившоюУф!
! ацнаго2овабильшяк2ивноякоф!
! иЯ2овЗв'яз! Яв'яч! мжн! одний
вплива!дяя! ияко! енняя! ошеЯЗ
визнання! Ук! ацн'яко! Пом'яноу
П! аво!Япвн'оца! Це! квия! Голова
Об'днанняжЗаяднЗяУк! ацн'якЗ
Пом'янЗ! П! аво!Япвн'я! Це! квЗ!
Пж!Мочан'яко! оЖом!Явн'изаф
гоЯЗ! ив!Язв!З! наябезп! Япек2ивф
но!Яд'яв'язЗванняж!Ях!го!дальших
к! ожив'ятозицію!Мо!жов'яко!ца2!
! цо! хдх

[illegible]

вогоя! авоя! ав'я! аве! шило! я! коф
могоя! ко! ц! шех

[illegible]

З! обленця! окіяЯеляю2нядціюи
щояЯпоконвччннам! цянашогоянаф
! одЗяма2ияЯвоюЯПомцянЗяП! авоф
ЯлавняЗце! квЗя2ця еальнцЯ2ох

Ігор ЮХНОВСЬКИЙ,
голова делегації

ЗАХИЩАЮТЬ НА ТАРАСОВУ ЗЕМЛЮ

Нещодавно в нашій державі було урочисто відзначено 75-річчя одного з найперших історико-культурних заповідників в Україні — Шевченківського.

Започатковано цей Заповідник постановою РНК УСРР від 20 серпня 1925 року «Про оголошення території могилы Тараса Шевченка Державним заповідником». З часу виходу цього документа справа охорони могил українського генія стала справою держави, яка віднині повинна була турбуватися про неї та утримувати її зі свого бюджету: будувати Музей, готелі для екскурсантів, сходи, одне слово, утримувати Заповідник на належному рівні, як того вимагав український народ. Таке позитивне значення цієї постанови. Однак вона оголосила територію Заповідника у 500 разів меншою, ніж визначив її Симон Петлюра у розробленому ним законопроекті і поданому на затвердження Центральної Раді у квітні 1918 року, один із пунктів якої визначав територію Заповідника такою:

«Вивласнити в радіусі п'яти верстов, взявши за центр хрест, всі землі й води, що лежать довкола могили».

Такою ж, — а саме: понад 2 тисячі десятин — визначена територія Державного заповідни- ка імені Т. Шевченка й у про- єкті Декрету, підготовленому найвизначнішими науковцями на початку 20-х років, у час короткого національного відрод- ження в Україні. Ігнорування РНК УСРР цих пропозицій під час прийняття постанови про створення Заповідника завдало чарівній природі Канівщини непоправних втрат, яких уже не можна компенсувати сьогодні, а з часом стало фатальним для національної святині, зокрема

наприкінці 80-х років. І це красномовно засвідчила духовна боротьба нашого народу у 1988—1990 роках за збереження зони охоронного ландшафту Шевченківського заповідника, боротьба за збереження неповторного лівобережного ландшафту, освітіння поетом «ланів широкополіх» у видноколі Шевченкової могили. Переможцем у цьому двобой вийшов наш народ, який примусив тогочасних лідерів у тоталітарній державі протягом 1989—1990 років прийняти три урядові постанови, що торкалися української святині. Вони надали Заповіднику статус Національного, започаткували заказник Тарасовий обрій, торкнулися майбутнього розвитку Канева. Однак це не зупинило будівництва в охоронній зоні Заповідника, і лише розпорядженням Ради Міністрів УРСР від 5 травня 1990 року було призупинено будівництво Всесоюзного об'єднання «Закордоненергобуду» Міненерго СРСР і зобов'язано вирішити питання про перенесення комплексу в інше місце.

Про цю запеклу духовну боротьбу, яка відбулася напередодні проголошення незалежності України, не забув наш народ. Та, на жаль, з цієї боротьби не зробили висновків або просто про неї забули канівські депутати. Адже тільки цим можна пояснити той факт, що на сесії Канівської міської ради 12 вересня 2000 року, напередодні святкування 75-річного ювілею Шевченківського національного заповідника, що відбулося на найвищому державному рівні, одностайно, за винятком двох депутатів, канівські народні обранці проголосували за розміщення на лівому березі Дніпра у зоні його охоронного

ландшафту філії алюмінієвого заводу з міста Свердловська Луганської області. А хто ж краще за них має знати та найбільше пильнувати недоторканність цих Шевченкових вид-коколів, цього неповторного Тарасового обр'ю?!

Навіть у радянський час тодішні урядовці змушені були прислухатися до думки українського народу і зупинити вторгнення в Тарасовий обрій промислових об'єктів. Невже в незалежній Україні буде зроблено те, чого не допустила тоталітарна держава?

Тому настав час саме сьогодні в самостійній Україні включити повністю Тарасовий обрій до Шевченківського заповідника і зробити територію його такою, якою визначили її Симон Петлюра та Наукова комісія у час національного відродження початку 20-х років, тобто понад 2 тисячі гектарів.

Цей шматок землі має довечно належати Тарасові Шевченку, який стояв, стоїть і буде стояти на сторожі України, на сторожі рідного народу, його духовності. Лише це дасть можливість захистити національну святиню від усіляких зазіхань не тільки сьогодні, а й у майбутньому. Якщо ми не зробимо цього нині — то завтра буде вже пізно. Канів заслуговує того, щоб йому Українська держава надала особливий статус заповідного міста, міста державного підпорядкування.

Тому й прийнято було на урочистому засіданні, присвяченому 75-річчю Шевченківського національного заповідника у місті Каневі, звернення науково-практичної конференції до всіх, кому небайдужа доля національної святині.

Зінаїда ТАРАХАН-БЕРЕЗА

**Президенту України
Леоніду Кучмі,
Голові Верховної Ради України
Івану Плющу,
Прем'єр-міністру України
Віктору Юшенку**

РЕЗОЛЮЦІЯ-ЗВЕРНЕННЯ
науково-практичної конференції
«Шевченківський національний
заповідник: історія і перспективи»

Вельмишановні керівники Української держави!
Ми, учасники науково-практичної конференції, присвяченої 5-річчю оголошення території могили Тараса Шевченка Державним заповідником, звертаємося до Президента, Верховної ради, Уряду, а також до громадськості всієї України у зв'язку з нашою тривогою за майбутнє Шевченківського меморіалу в місті Каневі. Причиною цього є рішення № 216 XVIII сесії Київської міської ради від 12 вересня 2000 року, яким без проведення державної екологічної експертизи ухвалено на березі ніпра навпроти могили Т. Г. Шевченка розмістити філію алюмінієвого заводу іспансько-українського СП «Інтерсплав» з міста вердловська Луганської області. Це шкідливе виробництво планується розташувати у зонах охоронного ландшафту Шевченківського національного заповідника у місті Каневі. Спорудження заводу, який має проектну потужність 20—25 тисяч тонн в рік, завдасть непоправної шкоди збереженню культурно-історичної та природної спадщини України. Ще Рада Міністрів УРСР заборонила своїм Розпорядженням від 5 травня 1990 року № 193-р промислове будівництво в цьому районі. Замість реалізації цього рішення та розвитку Канева як вітчизняного і міжнародного туристично-культурного центру сесія Канівської міської ради повернулася до засудженого українським народом ще в радянський час будівництва на території охоронних зон Шевченківського меморіалу. Розміщення тут алюмінієвого заводу знищить рекреаційно-туристичний потенціал цих місць, завдасть непоправних втрат економіці і культурі України та стане наругою над національною гідністю українського народу, підриватиме престиж нашої держави на міжнародній арені.

У зв'язку з цим звертаємось до Вас та громадськості всієї України:

стати на захист національної святині та не допустити розміщення в Каневі в охоронних зонах Шевченківського національного заповідника алюмінієвого заводу та будь-яких інших промислових підприємств;

включити повністю ТАРАСОВИЙ ОБРІЙ — ЗОНУ ОХОРОННОГО ЛАНДШАФТУ на лівому березі Дніпра, на який постійно зазіхають промисловці, до території Шевченківського національного заповідника у м. Каневі;

надати місту Каневу статус заповідного та міста національного відродження; розвивати його не в напрямі важкої індустрії, а як історико-культурний та туристично-рекреаційний центр світового значення або, за словами колишнього і нинішнього Президентів України, — як всеукраїнську святыню.

— *Юліє Володимирівно, чи можна говорити сьогодні про те, що українсько-російські проблеми в галузі ТЕК розв'язано? Здається, що підготовка відповідних документів найближчим часом завершиться?*

— Я вважаю надзвичайно важливим те, що між Україною і Росією почався конструктивний діалог щодо, як ви сказали, проблем ТЕК (у першу чергу, звичайно, йдеться про постачання газу). Сам факт такого діалогу є запорукою подальшої нормальної співпраці і партнерства між нашими державами. Я впевнена, що найближчим часом будуть остаточно затверджені документи, в яких пропонується для обох наших держав виважений, взаємовигідний, а б сказала, — майже ідеальний варіант розвитку енергетичних відносин. Сподіваюся, що вже через кілька днів зміст відповідних домовленостей буде обнародовано. Тому давайте до цього питання повернемося трохи пізніше.

— *Добре, давайте поки що поговоримо про політику. Юліє Володимирівно, як Ви характеризуйте політичну ситуацію в Україні? І наскільки сьогодні стабільний Уряд, у якому Ви працюєте?*

— Я — оптимістка. Тому вважаю, що, незважаючи на будь-які політичні орієнтації, цей Уряд працюватиме іще довго. Досить довго, щоб устигнути завершити задумане. Сьогодні, я впевнена, що Уряд стабільний, як ніколи. Чому? Тому що це перший український Уряд, який довівся позитивних результатів в економіці. Уперше суттєво скорочено зовнішню заборгованість, переводиться в цивілізоване русло імпорт енергоносіїв, вчасно прийнято реальний бюджет. У 2000 році вперше не тільки виплачено всю заборгованість по

Юлія ТИМОШЕНКО: «Я РОЗВОРУШИЛА ОСИНЕ ГНІЗДО»

Рік діяльності Уряду Віктора Ющенка громадськість підсумовувала на тлі голосного скандалу, пов'язаного із фігурою Леоніда Кучми і проблемами відносин із Росією у галузі енергетики. Сподіваємося, що інтерв'ю віце-прем'єра Уряду України з питань ТЕК Юлії Тимошенко зацікавить наших читачів: адже саме навколо її постаті точиться найбільше розмов.

пенсіях, але навіть збільшено розмір пенсійного забезпечення. При тому все це робилося в рік, коли Україна вперше не одержала ніяких позик і кредитів від МВФ. Те, що нам вдалося зробити, не підлягає запереченню. Йдеться не просто про статистичні дані, а про те, що позитивні результати діяльності Уряду відчула вся держава, кожен громадянин в Україні. Усі політичні події останнього часу засвідчують тенденцію до боротьби за владу. Тотальна критика на адресу Уряду — тільки частина цієї боротьби. Усе дуже просто: нинішній склад Кабінету Міністрів не влаштовує деякі бізнесові сили тому, що реформи, які відбуваються, наприклад, у ТЕК, — зачіпають інтереси тіньових структур. Щоб повернути собі «місце в тіні», ці сили намагаються захопити владу. Я не ідеалізую ситуацію: нечувано жорстка боротьба продовжується щодня, і щодня є ризик повернутися до колишніх правил та умов, у яких зацікавлені «бізнесмени в політиці». Проблема складна, оскільки влада — мають на увазі не конкретні люди, а сама система влади — створила умови для розвитку української тіньової економіки. Більше того, система влади дозволила використати себе для розвитку і зміцнення тіньових структур. Але я впевнена: якщо один уряд хоч раз знайде в собі мужність подолати спротив «тіньовиків» і створити цивілізовані правила в еко-

номії, то тіньові структури рано чи пізно перейдуть у легальну економіку і почнуть працювати не менш успішно. Сьогодні я бачу єдину можливість відстояти досягнуте нашим Урядом у консолідації всіх гілок української влади для виконання спільного завдання, досягнення головної мети — побудови цивілізованої економічної системи.

— *Юліє Володимирівно, Ваші опоненти дорікають Вам передовсім за провал реформ ТЕК, зокрема в електроенергетиці.*

— Я знаю, про кого ви говорите і в яких підконтрольних ЗМІ ці люди обнародують свою точку зору. Навіть діти в країні знають, що інформація, яку подає, наприклад, телеканал «Інтер», «замовлена» тими людьми, по чийх кишенях і по чіємусь політичному майбутньому дії Уряду вдарили так сильно, що вони кричать криком. Але, намагаючись дискредитувати Уряд і мене особисто, «енергетичні олігархи» дискредитують тільки себе: ми працюємо для України, а вони тільки для власного збагачення, і це вочевидь. На кожен аргумент є свій факт. Так ось, фактом є те, що українська енергетика — за технічним станом, запасами палива, за всіма показниками — була до зими абсолютно підготовлена. Досить сказати, що за останні чотири місяці не було в Україні ні векторних, ні аварійних відключень. Що сто-сується перших днів грудня, то

ряд областей було обезточено стихією. За останні сто років у країні вперше сталась така природна катастрофа. Льодяні намерзи пошкодили лінії електропередач. В Одеській і Вінницькій областях доведеться створювати нову енергоструктуру. Хіба Уряд у цьому винен? Як до цього можна було підготуватися? Проте Уряд максимально оперативно відреагував на ситуацію. Відновлювальні роботи ведуться цілодобово. Можу стверджувати, що, незважаючи на стихійне лихо, українська енергосистема всю зиму функціонуватиме нормально. Нема ніяких підстав говорити про колапс — або чим нас там іще лякають?

— *Ви якось сказали, що жити в Україні стає «смертельно небезпечно». Чи можете конкретизувати своє ствердження?*

— Так, те, що зараз відбувається... У мене справді є вороги. Але сьогодні я б сказала так: біда всіх цих «хлопців» у тому, що я можу з ними змагатися як рівна із рівними. Я абсолютно захищена, оскільки незалежна від них, добре знаю технології, які вони розробляють. І впевнена в тому, що все, що я роблю, — роблю правильно, із необхідності. Мене підтримує багато людей. Тому, мені здається, що зі мною нічого не станеться. Я роблю праведну справу.

— *Віце-прем'єр сподівається на вищу справедливість і надіється на те, що з*

нею «нічого не станеться». А Генеральна прокуратура тим часом заявляє про намір завести кримінальну справу, — не називаючи ні причин, ні підстав. Для демократичної європейської держави — не так-то й аргументовано.

— Кримінальна справа, якою мене залякують, поки що не заведена. Але я усвідомлюю, що в принципі проти людини, яка хоч день працювала в українському бізнесі, можна завести кримінальну справу.

Правила до цього часу були такими, що докази, при бажанні, можна знайти. В цій ситуації важливо враховувати два моменти. По-перше, — гра, яка нині ведеться, спрямована не особисто проти мене, а проти людини, яка взялася навести порядок у ТЕК. І друге, — в Україні, на жаль, не існує поняття захищеності для будь-якої людини, в тому числі для тих, хто займає високі державні посади. Коли стосується інтересів могутніх тіньових структур, не може бути тільки відчуття безпеки, але й можливості справедливого судового захисту. Так, я розворушила осине гніздо. Але ж хтось має робити цю брудну і небезпечну роботу. Втім, не так: мені цікаво те, що я роблю, і, звичайно ж, усвідомлення того, що моя робота важлива для багатьох людей, для держави. Чи боюся? Кожна людина боїться. Але всі по-своєму переживають. Я свій страх уже давно пододала. Страшно було тільки спочатку. Я знаю, що роблю. І вірю в те, що я сильніша, що зможу перемогти. Слабкість моїх супротивників у тому, що вони вважають усіх громадян України абсолютними ідіотами, які не розуміють, що насправді відбувається. І робота силових структур, що спрямована проти людей, які займаються відродженням країни, — це вияв слабкості. Що вони можуть зробити? Я не боюся того, що втрачу свою посаду або навіть свободу. Головне, що мені ніколи не буде соромно перед собою, моєю сім'єю, друзями, колегами, перед країною. І тому я не відмовлюсь від своїх поглядів і від своєї роботи. Я чесна і сильна людина.

Передрук за погодженням із газетою «Вечерние вести» від 19 грудня 2000 року

ІМПЕРСЬКИЙ СИНДРОМ, АБО ВЕРШИНА ЛИЦЕМІРСТВА І НАХАБСТВА

Остання імперія ХХ століття вмерла. Однак імперська ідеологія виявилася надто живучою, і не лише в Росії, а й у таких країнах, які постали на теренах колишнього Радянського Союзу. І не стільки в свідомості простого люду, скільки у свідомості вороже настроєної кучки інтелігенції. Більшість із них теж добре знає, що до старого немає вороття, але прагне будь-якою ціною здобути політичний капітал для проникнення в парламент чи в інші виборні структури, щоб використати їх для власної кар'єри та збагачення. З цією метою вони одягають овечі шкури та найрізноманітніші маски захисників прав народу, борців за мовну рівноправність і т. ін.

Чимало таких і в Україні, яка виявилася найтолерантнішою до мешканців усіх націй, визнавши їх своїми громадянами після здобуття незалежності, надавши повну свободу для вільного розвитку культури всіх національних меншин, включаючи й російську. Це добре зрозуміла більшість грома-

дян неукраїнського походження, у тому числі й російського. Вони вважають Україну своєю батьківщиною і, не пориваючи зв'язків з Росією, поважають та виконують українські закони. Сказане підтверджується не тільки результатами референдуму 1991 року, а й цілковитим провалом «Слона» як політичної течії під час останніх виборів до Верховної Ради, який спробував спекулювати на мовній проблемі в Україні.

Саме це найбільше занепокоїло імпер-шовіністичні сили в Україні та за її межами. Одержавши ще більшу поразку під час президентських виборів та гарячково готуючись до наступних виборів у Верховну Раду, де місце буде значно менше, антидержавники наввипередки почали конструювати маски захисників народу. Чи не найбільшу активність виявляють так звані об'єднання «За гражданские права», «Русское движение Украины» та партія «Союз» (попередня маска «Гражданский конгресс»). У своїх програмних документах, на-

малювавши найчорнішими фарбами кризову ситуацію в Україні, вовки в овечій шкурі не без прихованого задоволення лицемірно звинувачують у цьому незалежність. З апломбом і самовпевненістю вони рекомендують єдино правильний, звичайно, на їхній погляд, шлях порятунку. З погано завуальованого підтексту зрозуміло, що йдеться про реанімацію Союзу в його новій модифікації. Спочатку троїста вісь — Росія, Україна, Білорусь, а далі, коли цей союз зміцніє, усе піде за старим сценарієм, але новими методами «добровільного» об'єднання і решти колишніх республік.

Назви масок різні, а суть одна — дестабілізація соціально-політичної ситуації в Україні. Заради цього організовуються мітинги, наукові конференції, виставки, виступи в засобах масової інформації, а також розгалужена мережа партійних структур за принципами і методикою колишньої КПРС, принаймні на папері, як це видно із журналу «Русское движение в Ук-

раїне» (№ 2 за 2000 рік). Не можна не помітити фанатичного прагнення організаторів надати вигляду масовості цього руху в Україні, видати бажане за дійсне. Більше того, втягнути в цю авантюру також членів інших національних меншин, забувши, як їх переслідували творці єдиної російської нації в радянські часи, як і те, що саме в незалежній Україні усі національні меншини одержали справжні громадянські права.

Особливо дико звучать заяви лжезахисників прав народу, зокрема російської меншини в Україні про нібито катастрофічне становище російської мови, яка досі залишається панівною в усіх засобах масової інформації, на тлі абсолютної зневаги та ущемлення прав української меншини в Росії, що налічує не менше двадцяти мільйонів чоловік і не має жодної української школи, не кажучи вже про вищі навчальні заклади.

Отже, українські громадяни, час вилазити з окопів і вирушати в атаку, повернути втрачене за десяти-

ліття! Сталін у Росії ще не з'явився, але незабаром буде! Головне, що «Русское движение в Украине» набирає сили. Адже без України навіть «найдемократичніші» політики не уявляють Росії, забуваючи додати слово «великої».

Якщо цього прозорого підтексту в Страсбурзі не зможуть або не захочуть прочитати, новонароджена імперія завдасть їм значно більше клопоту, ніж вони сподіваються. Прохасмо всіх, кому не байдужа доля України і миру в усьому світі, підтримати нас аналогічними зверненнями до Страсбурзької комісії.

Матеріал надіслав за дорученням членів Конгресу української інтелігенції, Товариства «Україна — світ», Товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, Товариства «Спадщина» та інших Олексій ЧУГУЙ, м. Харків

СІЧЕНЬ, Ч. 1 (79), 2001 РІК

Дзвінки сурми оповістили про початок велелюдного довгожданого свята з нагоди 850-річчя міста Тального, і під урочисті мелодії на найпросторішій центральній вулиці ступили юнаки й дівчата в національному вбранні з серпами, косами й ціпами, з красивим короваєм на вишитому рушникові. Це була данина шани стародавнім нашим пращурам-оріям, які тисячі років тому на нашій рідній землі пробудили ранок хліборобського світу.

А за ними у сталевих шоломах і кольчугах з двосічними срібноссяйними мечами в руках виступали мужні воїни-русиці на чолі з князем Ізяславом, сином князя Мстислава й онуком князя Володимира.

— Масмо прогнати з Київського престолу самозванця Юрія Довгорукого, — проголосив князь Ізяслав, підносячи догори іскристий гострий меч. — Хай іде в північні нетрі...

— Слава, слава князю Ізяславу! — радісно прокотилося над натовпом, заблищали сльозами зворушені очі, майдан засвітився приязними усмішками.

Роль князя Ізяслава в театралізованому святковому дійстві блискуче виконав Вадим Мицик, директор славнозвісного своєю унікальністю Музею історії хліборобства. І ця роль йому дісталася не випадково, бо він справді князь — князь духу, незборимої української духовності й культури, справжній лицар і вірний, самовідданий син і слуга рідного народу, рідної землі. Він справжній незламний воїн, тільки його поле битви не там, де летить кров, а там, де відроджуються душі людські, де знімаються нашарування манкуртизму і яничарства, де злується машкара обмеженості й грошопоклонства, де спалахують іскорки щирої правди, проростають золоті зерна глибинної пам'яті поколінь, бринять чистими росами сльози любові до вічного й немирущого, де в серцях оживає велика людська сутність і тягнеться до високої істини й до Творця всього сушого.

Можна сказати, що він перший із усіх теперішніх тальнівських краєзнавців обґрунтував дату відзначення 850-річчя Тального на основі літописної згадки, пов'язаної з походом князя Ізяслава в серпні 1150 року.

«Я ніколи не стомлюся жити...» Цей безсмертний рядок з поезії Федора Олексійовича Мицика, батька героя нашої розповіді, можна сприймати і як заповіт, і як заспів до життя його сина Вадима.

*З тобою, мій краю, з тобою,
За тебе, мій краю, усе.
З тобою — і пісня до бою —
Хай прапор з бійцями несе!..*

У передгроззі Другої світової війни батько Вадима підготував до видання три збірки своїх поезій і навіть за одну з них одержав аванс у видавництві «Радянський письменник». Але на цих і на всіх інших мріях поставила чорний фашистський хрест жорстока війна.

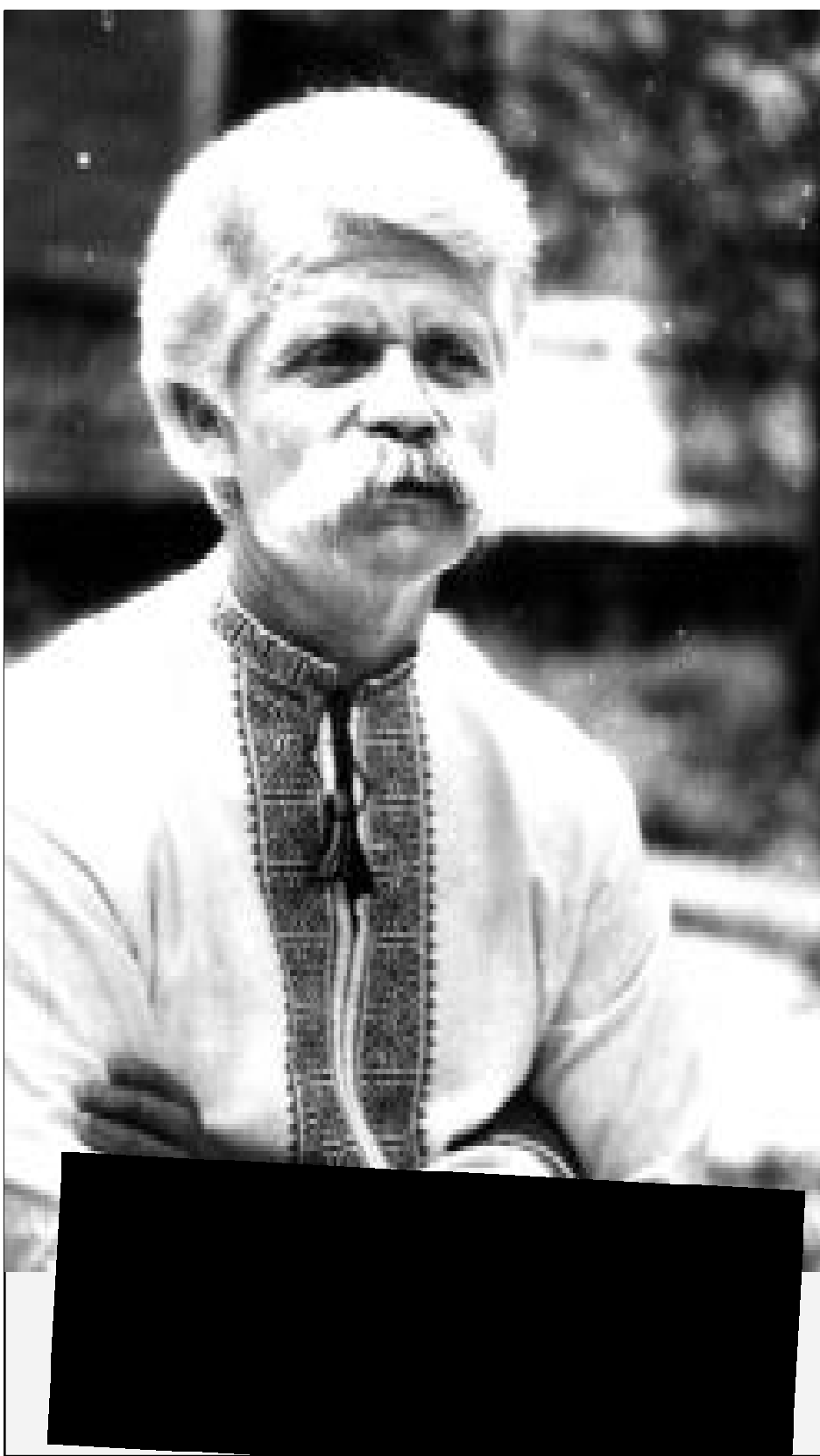
Відчуваючи наближення кривавих подій, Федір Олексійович переправив до Вишнюполя разом з двома синами Мирославом і Вадимом, які народились у Києві, свою дружину, котра була родом із цього села.

На фронт Федір Олексійович пішов добровольцем. У липні з відступаючими радянськими військами зумів прорватися до Вишнюполя, де передав на збереження дружині свої останні вірші. Їх вона берегла, закопавши в землю там, де вирощувала жито.

Війна полишила в їхніх серцях незагойний біль втрати батька й чоловіка. Бабуся Горпина й мати часто плакали й із журбою розповідали про батька Мирославу й Вадимові й Людї, якій побачити його не довелося.

Під час шкільних канікул Вадим щоліта працював у колгоспі вантажником, заробляючи собі на штани й велосипед, яким їздив до школи в сусіднє село Оксанине. Багато допомагав мамі, яка планувала колгоспні сади. Любив спостерігати, як розвиваються посаджені ним яблуньки. Мав легку, як у мамі, руку. Отож, на сімейній раді вирішили, що йому слід продовжити сімейну садівничу справу. Серед квітучих мліївських садів на Городищині розквітло і його велике кохання. Красуня Ангеліна прибула вчитися в садівничу школу зі Стебного Звенигородського району. Багато важких випробувань випало на долю цього подружжя, але вони зуміли на все життя зберегти свої найсвітліші юнацькі почуття.

Працював у колгоспному саду поруч із матір'ю. Вступив на заочне навчання до Черкаського педінституту. На превелике здивування Вадима, викладачі тут знали про початок його спортивної кар'єри й сподівалися, що з нього вийде чудовий учитель фізичного виховання.

Роботу за новим фахом знайшов у славній Умані. Це місто стало помітною віхою на його життєвому шляху. Тут йому пощастило познайомитися з Надією Суровцевою. Сталося це тоді, коли Вадим як агітатор виборчої дільниці прийшов переконувати її голосувати за кандидатів, як тоді проголошували, «єдиного блоку комуністів і безпартійних». Надія Віталіївна вперше розкрила молодому вчителю очі на блюзнірський фарс тодішніх виборів і на перебрехану історію КПРС. Вона ж бо була свідком і учасником боротьби за незалежність України в 1918-му й пізніше. Вона була першою в Європі жінкою, яка мала ранг дипломатичного посла, захищала інтереси Української Народної Республіки в європейських країнах, брала активну участь у міжнародному жіночому русі.

Розповідала Вадимові, як емігрувала після окупації України більшовицькими військами, як писала оповідання, як захищала докторську дисертацію «Богдан Хмельницький та ідея української державності» у Віденському університеті, як повернулася в Україну, повіривши в брехливим запевненням компартійних вождів, як її хотіли примусити доносити чекістам на сина відомого письменника, видатного червоного командира, а потім посла в Австрії Юрія Коцюбинського. Сам кат Єжов доклав рук до того, щоб Суровцеву згодом звинуватили в антирадянській діяльності й майже тридцять літ мучили за ґратами в тюрмах, за колючим дротом у таборах і далекому засланні у прокляті Колимі. До Умані вона повернулася в часи хрущовської політичної відлиги, після реабілітації відсудила в радянської влади батьківський будинок, у якому дожила до 90-річного віку.

Надія Віталіївна, довідавшись про краєзнавчі інтереси Вадима, показала йому книжку земляка Миколи Ткаченка «Гуманщина у XVI—XVII ст.», у якій він уперше прочитав про давню й незнану історію Тальнівщини і про похід князя Ізяслава 1150 року до міста Куниль, як тоді називалося Тальне.

Батьків і братів заповіт

На семінарах літераторів у Черкасах брати Мицики познайомилися з поетом Василем Симоненком. Василь Андрійович надіслав Мирославу поради щодо поезій, а потім і сам як кореспондент «Молоді Черкащини» приїхав до Мициків у Вишнюполь, зацікавившись поетичною спадщиною загиблого на фронті Федора Олексійовича. Він зігрів своїм теплом і увагою цю родину, яка тоді переживала ще одну трагічну втрату — наймолодша сестра Людмила, яка пасла колгоспних телят, утопилася в ставку, де хотіла освіжитися від літньої спеки.

Вадим тоді вже був громадським кореспондентом багатьох газет. Улюбленою його тематикою були фізкультура і спорт. Але брат Мирослав спрямував його інтереси також і до фольклористики, історії, краєзнавства.

Не залишаючи заочного навчання на факультеті фізвиховання Черкаського педінституту, Вадим для поглиблення знань вступає на денне відділення факультету журналістики Київського держуніверситету імені Т. Г. Шевченка, успішно витримавши навіть іспит з німецької мови, за який найбільше хвилювався, хоча готуватися йому допомагала Суровцева, яка знала дев'ять іноземних мов. На цьому іспиті з ним сталася

справжня дивовижа: коли сувора екзаменаторка попросила його переказати перекладений текст, він просто прочитав його внутрішнім зором — рядки іноземних слів висіли перед ним у повітрі, ніби фото. Потім цей феномен повторювався, коли йому снилися майбутні знахідки під час археологічних розкопок.

Дружина Ангеліна Сергіївна також дуже раділа, підтримуючи прагнення чоловіка вчитися на стаціонарі — для їхньої великої любові розлуки не були страшними.

Навчаючись в університеті, Вадим познайомився з ученими, які винаходили нові ліки від саркоми, й умовив їх виділити дешифру для паралізованого брата, котрий лікувався в Київському інституті нейрохірургії. Завдяки цьому вдалося продовжити життя приреченого ще на кілька місяців. Вадим щодня масажував йому тіло і навіть досяг того, що брат знову зміг самостійно пересуватися, але недовго...

Помираючи, Мирослав ще раз нагадав:

— Бачиш, батька, сестру й мене чорні сили підбили на злеті. Наша мати-горлиця всі сили віддала, щоб поставити своїх трьох дітей на крило. Ти тепер повинен жити і за нас — працюй там, де більше користі зможеш принести нашому народові. Добре, що в тебе є Ангеліна...

Нове горе не зломало Вадима, бо він притлумлював його бурхливою діяльністю. Однокурсники-члени Компартії обрали його своїм ватажком, заступником редактора знаменитої п'ятнадцятихвилинної стінгазети «Слово — зброя». В університеті він організував літературний вечір, присвячений 80-річчю з дня народження Остапа Вишні, на який запросив удову письменника, Варвару Миколаївну, з котрею познайомився завдяки своїй уманській наставниці Надії Суровцевій, яка також приїхала в Київ. Вадим запросив на вечір і літературознавця Дмитра Косарика, гумориста-сатирика Федора Маківчука, поетів Володимира Підпалого й Станіслава Тельнюка. Коли Станіслав читав рядки свого вірша:

*Хай Оксана Ксенією стане,
А Петренко стане хай Петровим...
Не втрачайте часу, громадяни,
Забудуйте українську мову...*

факультетське начальство притомом залишило зал, ніби його корова язиком злизала. А коли воно довідалося, що Вадим Мицик почав з друзями відвідувати художню майстерню нашого земляка Івана Гончара, де біля чудових колекцій збиралася прогресивна патріотична молодь, то до нього почали ставитися з неприхованою підозрою.

Коли 1964 року вийшла поетична збірка Василя Симоненка «Земне тяжіння», Вадим так зрадів, що купив сорок книжок — мало не на всю стипендію — і роздарував їх найближчим друзям. Не пройшла повз увагу пильного ока, що наглядало за бунтівним журналістським факультетом, і публікація Вадима Мицика про творчість Т. Г. Шевченка «В горнілі серця куте слово» у згаданій стінгазеті. Найбільшим визнанням актуальності й гостроти публікації стало те, що начальство звеліло негайно зняти той номер.

На чергових зборах членів КПРС Мицика усунули з виборної посади партгрупорга курсу. Він не дуже цим переймався, бо часу й так на це не вистачало — якраз став учасником мандрівного студентського хору української пісні «Жайворонок», де познайомився з Надією Світличною, яка потім, у свою чергу, познайомила Вадима з Аллою Горською і з своїм братом, відомим патріотом і літературознавцем Іваном Світличним. Той прийняв черкаського вишнюпольця в своє коло, в якому забороняв уживати слово «організація».

Світличні дали Вадимові півкуку із записом голосу Василя Симоненка, який читав свої неопубліковані поезії, що надихали патріотів і лякали тоталітарний режим. Від Вадима той мужній голос поета поширювався далі — з магнітофона на магнітофон і від серця до серця. Іван Олексійович заохочував юнь боротися з антиукраїнською політикою.

З кожним кроком Світличного стезили кадебісти. Вадим сам у цьому переконався. Не раз фотографували поруч з Іваном Олексійовичем і Вадима, який відвідував з ним літературну студію імені Василя Чумака («Січ») та гурток читців-декламаторів «Молодість сучасник». Разом із друзями створили поетичну програму «Вечір поезії Т. Г. Шевченка і Василя Симоненка», яку самі й виконували в студентських і робітничих гуртожитках, супроводжуючи свої виступи аудіозаписами живого голосу Симоненка. Тоді за пропозицією Суровцевої провели такі вечори в Умані, Ніжині й Вишнюполі.

Згодом Вадим виступив на зборах

членів КПРС факультету, де підтримав вимогу відновити викладання всіх предметів українською мовою й замінити недолугих викладачів гідними педагогами, звільненими з роботи за патріотизм. «Якщо не знатимемо рідної мови, не навчимося говорити правду, то станемо не творчими людьми, а суспільними блазнями», — говорив він.

Крім того, Вадим підписав також відкритий лист, у якому студенти висловлювали справедливе обурення й рішучий протест проти антидемократичних утисків і звільнення найкращого викладача, патріота, уродженця Звенигородщини Матвія Шестопала.

Реакція тодішніх держбезпекистів не примусила себе довго чекати. За їх командою почалася розправа й над Вадимом.

Компартійна молотарка

Особисту справу комуніста Мицика розглянули на чергових партійних зборах. Прислужники ніби з ланцюга зірвалися, наперебій висуваючи безпідставні звинувачення.

Вадим мужньо відкидав їх на всіх засіданнях партійних комісій, парткомів, райкомів і Київського міськкому партії, по яких його просто затягали. Секретареві парткому університету Петрові Платоновичу Удовиченкові, якого позачасово називали «ППУ — партійно-поліцейське управління», непокірний студент заявив, що з партії його виключають не за націоналізм, а за патріотизм — за любов до України, тому що розпочинається новий виток шовіністичних репресій. Наступним кроком було виключення Мицика з університету. Друзі пробували захистити Вадима від розправи. За нього вступився лауреат Ленінської премії, Герой Соціалістичної Праці, класик української радянської літератури Михайло Стельмах. Вирок пошастило дещо пом'якшити: Мицика ніби перевели на заочне відділення, йому вдалося влаштуватися літпрацівником Жашківської районної газети. Але марно чекав виклику на чергову навчальну сесію: його просто обдурили. Саме тоді у свої двадцять п'ять Вадим почав си-віти. А от фізкультурний факультет Черкаського педінституту він закінчив, блискуче захистивши дипломну роботу «Естетичне виховання в процесі занять фізичною культурою». А журналістика — курс стаціонару й курс заочно...

Зв'язки з київськими друзями тільки міцніли, хоча багато часу доводилося проводити на колесях, літаючи між Тальним, Вишніполем, Жашковом і Києвом. Розповсюджував самвидавську публіцистику, налагодивши її передрук у глухому селі. Від Жашкова до Черкас розліталися з його рук розмножені праця Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», нарис Валентина Мороза про радянську репресивну систему «Репортаж із заповідника імені Берії»... З 1968 року постійно ходив у вишіванці. З одного боку, це був виклик тим, хто ненавидів усе українське, а з другого, — пропаганда українства. Вишиванка допомагала йому знаходити нових вірних друзів. Першу сорочку йому вишила дружина, другу — художниця-писанкарка Ялина Ратушняк.

Замалим не потрапив за грати, коли кадебістам стало відомо, що він передавав заборонені твори письменникові Василеві Захарченкові.

Нам своє робить

У тальнівській райгазеті «Колос», куди перейшов на роботу, розквітнув його журналістський талант і талант краєзнавця й етнографа. Коло його інтересів було надзвичайно широким. Відновлюючи зруйновані тоталітаризмом духовні мости з минулого в майбутнє, він досліджував українське ткацтво, гончарство, народне малювання, писанкарство, свята й обряди, звичаї, фольклор, художнє хлібопечення.

Дехто з духовних безбаченків-можновладців з нього глузував, мовляв, шматок ганчірки Мицик називає шедевром ткацького мистецтва; якесь баба обмалювала хату чи піч квіточками, — а він вигадує, що це велич народних традицій, молитва в малюнок-оберегу...

Вадим Федорович, докопуючись до істини, до першовитоків самобутньої духовної краси, допомагав збагнути її іншим. Організував кілька виставок художнього ткацтва в Тальному й Черкасах. Окремі вироби з них демонструвалися потім у Києві та Москві. П'ять ткачів з Черкащини стали лауреатами Всесоюзного фестивалю народного мистецтва.

Він допоміг розквітнути талантам ба-

гатьох народних майстрів настінного розпису, писанкарства, гончарства, пропагуючи й підтримуючи матеріально їхню творчість. Став автором досліджень та нарисів про ці та інші види народного мистецтва. Найяскравіші свята відродив і поставив на сцені, керуючи фольклорними колективами у селах Вишніполі й Кобринівому. За їхнім прикладом народні свята почали масово відроджуватися в багатьох селах Черкащини. Цьому сприяли публікації Мицика в газетах та журналах.

1971 року родина Мициків подарувала хату-дідишню громаді села Вишніполя з умовою, що в ній буде створено сільський краєзнавчий музей. Всю свою відпустку Вадим Федорович пропрацював, готуючи експозицію, в якій чільне місце відводилося висвітленню життя й діяльності його загиблого під час Другої світової війни батька — поета й журналіста Федора Олексійовича Мицика.

Та почалася хвиля репресій, які називали за ім'ям нового диктатора радянської імперії зла бжежневськими. Група кадебістів затримала Мицика прямо на робочому місці, обшукали шухляди робочого столу, забрали підозрілі, на їхній погляд, листи, а потім повезли у Вишніполі, де також усе обнищпорили. Привезли у Звенигородку, де Мицики наймали квартиру (дружина викладала в сільськогосподарському технікумі). Обшук відклали до ранку, буцім, щоб не турбувати дітей, а насправді цілу ніч стежили, сподіваючись, що Вадим Федорович кинеється переховувати заборонені матеріали, чим видасть і себе, і ще когось, до кого вирушить уночі по допомогу. Але Мицик був досвідченим конспіратором — навіть перебрвавши по аркушикові його чималеньку бібліотеку, співробітники спецслужби майже нічого не знайшли. Вилучили записники з козацькими піснями, передрук опублікованого за кордоном щоденника Василя Симоненка. Але затриманого не відпустили, — це вимушені були зробити тільки після тривалих, але безрезультатних допитів.

На роботу Мицика ніде не приймали. А треба ж було вдіяти й годувати трьох дітей: доньку Людмилу та Ярославу, сина Добромира. Не побоявся лише керівник археологічної експедиції Микола Михайлович Шмагліт, з яким Вадим Федорович познайомився під час розкопок поселення трипільської культури в селі Майданецькому. Так став археологом, дослідником найдавнішої української цивілізації.

Епохальні відкриття

Щоночі йому снилися трипільські сні. Він ніби в казковій машині часу перелітав за 5—6 тисяч років у стародавні міста наших предків. А вдень ті приховані в землі місця знову відкривалися йому вже в сучасності.

— Де розпочнемо копати? — запитували його.

— А ось тут! — окреслював він навколо себе коло гострим лезом лопати. І, знімаючи по півсантиметра ґрунту, незабаром знаходив у порушеній глибині віцілілі рештки кераміки, статуетки. Справжніми скарбничками виявлялися колишні ями, куди охайні трипільські хлібороби викидали все, що виходило з ужитку. Археолог Мицик знайшов у таких ямах з ювелірною старанністю виготовлений кам'яний наконечник стріли, багато жіночих статуеток, іграшок у вигляді керамічних зображень тварин.

Знаходив там, де інші до нього втрачали останню надію щось виявити. Тоді до нього збігалися всі учасники розкопок, дивуючись і захоплюючись знахідками. Так було й тоді, коли він знайшов зерно пшениці, ячменю, гороху, сочевиці, яке долежало до наших часів лише завдяки тому, що на нього п'ять тисяч років тому дихнуло полум'я пожежі й законсервувало обвуглену оболонку. Так було й тоді, коли він знайшов стародавні письмена, нанесені на посуд у вигляді заглибин по поливі й фарбами. На жаль, знахідок недостатньо, щоб відтворити азбуку й розшифрувати зміст написів, але коли таких знахідок набереться достатня кількість, це стане цілком можливим. Він відкрив три ранні трипільські городища. Трипільські міста мали колово-радіальну форму забудови, двоповерхові житлові споруди. Найкраще з них — біля Майданецького — займало площу близько 300 га і налічувало до 15 тисяч жителів. Найбільшим трипільським містом є поселення коло с. Тальянськ — 450 га. Воно має форму «підкови бога Вишну». Це від Вишніполя, де є найдавніше трипільське поселення, за якихось 3—4 км. Отже, назва Вишніполі могла означати місто-поле Вишнього Бога, Вишну, який потім став богом і в

Індії, куди орії (арії) також донесли свою культуру. Деякий час, на запрошення Одеського археологічного музею, Мицик вів археологічні розкопки на Півдні України. В археологічних експедиціях працював упродовж двадцяти сезонів і під час відпусток, коли, не без труднощів, вдалося влаштуватися інструктором виробничої гімнастики у Звенигородському пасажирському автопідприємстві.

Живий струмок не можна зупинити

Тим часом агротехніком у Звенигородці закрили. Дружину перевели на роботу в Тальянки, його ж там спеціально не працевлаштували, щоб розлука із сім'єю дошкуляла, щоб менше часу мав для культурницької діяльності.

Подарований рідному селу Вишніполі музей розграбували й практично знищили. Уціліла тільки меморіальна дошка (на жаль, не наважались відновити музей і в наш час незалежності). Додамо, що Вишніполі — батьківщина відомого художника Івашкевича, експонати про якого також були в музеї.

Та не можна зупинити живий струмок навіть найстрашнішою греблею. У вихідні Вадим Мицик продовжував свої етнографічні дослідження рідного краю. А що їх результати опублікувати в Україні не давали можливості, то він друкував їх в українськомовних виданнях Польщі й Канади, чим ще більше драгував недаремну спецслужбу.

Час від часу його «промацували», викликаючи на співбесіди, агітували до співробітництва, вимагали написати публічне каяття.

Настають нові часи

1985 року районне керівництво запропонувало Мицику створити краєзнавчий музей у Тальному, де обіцяло згодом надати й квартиру. Не погоджувався доти, доки в нього не визріла основна ідея. Міркував над нею довго, а осяяння прийшло вночі. Прокинувшись, писав до ранку про те, яким бачить майбутній музей. Для нього виділили чудове приміщення — палац графа Шувалова у старовинному чудовому парку.

Спочатку було лише двадцять експонатів, отож Вадим Федорович їздив по селах, лавив по старих занедбаних горнищах і коморах, просив у людей, і рідко хто відмовляв йому. Нині в музеї понад три з половиною тисячі експонатів. Ніхто його не підганяв, він сам поспішав. До оформлення експозиції доклали рук і його дружина, яка на той час у Звенигородці вела гуртки на станції юних натуралістів і художніх виробів із соломки. Всі солом'яні речі в музеї — то її рук справа.

Відкриття музею 6 листопада 1986 року стало й днем вшанування подвигництва його творця. Він так радів і хвилювався, приймаючи вдячність і подорожження, бачачи захоплення в людських очах, що вперше за всі роки своєї самовідданої боротьби не витримав і зліг — далися взнаки півторарічна напружена праця, недоспані ночі, виснажливі поїздки. До речі, він і тепер, на жаль, змушений щодня їздити на роботу в Тальне із Звенигородки, бо на радощах з нагоди відкриття музею про обіцянку надати йому житло в Тальному забули. Нелегко щодня долати 66 км туди й назад та й не дешево це тепер... Але про себе він так і не навчився клопотатися.

Прорвало греблю

Створений Мициком Тальнівський музей історії хліборобства став унікальним явищем. Лінуть і лінуть сюди відвідувачі зі всієї України й із багатьох країн Європи й Америки, щоб побачити те, чого більше ніде немає.

Роки незалежності стали для Вадима Федоровича роками справжнього творчого злету. Кожне його звернення заслуговує окремої розповіді. Їх важко перерахувати навіть телеграфним рядком. Нагадаємо хоча б деякі з них.

Видав серію своїх книжок: «Свята сонячного циклу», «Ялинине райце», «Родини», «Міста Сонця», п'єси «Ясне-красне Кулайло», «Весна — днем красна», «Красна наша калита», «Ясен світ Коляди», альбом «Писанки Черкащини», «Новосілля на Царській (памфлети на звенигородські силуєти)». Підготував до видання нові книжки: «Ясен світ», «Каша — мати наша», «Культура трипільців-оріїв», які чекають підтримки патріотів-меценатів.

Видавав народознавчий часопис Тальнівського музею історії хліборобства «Світovid», регіональний часопис «Звенигора».

Створив місцеві краєзнавчі музеї в

селах Здобутку, Баланівці, Дзензелівці Тальнівського району.

Як керівник фольклорно-етнографічного гурту «Оріяни» Тальнівського державного будівельно-економічного коледжу здійснив постановку всіх праукраїнських свят Сонячного кола, з якими виступали в Києві, по Українському телебаченню, на міжнародних фестивалях «Берегиня» (1991, 1993), «Покуть» (1996), на Всесвітньому форумі українців (1997).

Зіграв кілька ролей в українських телефільмах: «Вечори на хуторі поблизу Диканьки», «Весілля Свічки», «Яничар».

Став заступником голови районної організації товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка, членом Національної спілки народних майстрів України, лауреатом премії імені Вікентія Хвойки (1993), Черкаської обласної літературно-краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича (1996).

Врятував три надгробні плити з поховань графів Шувалових, фрагмент склепу з поховання Софії Потоцької. До речі, в будь-якій державі давно б ухилилися за пропозицію повернути її прах у чудовий уманський парк, створений і названий на її честь «Софіївкою». Поки що ж у колишній Свято-Троїцькій церкві, де за радянських часів розмістили пекарню, топчуться по забетонуваним над її останками підлозі.

Дивно, що людині, яка має такі заслуги, досі не присвоєно якесь почесне звання, скажімо, заслуженого діяча культури України.

О спорт, ти — вірний друг

У свої шістдесят Вадим Федорович продовжує займатися спортом, який допоміг йому витримати цюкування, утиски й переслідування тоталітарного режиму. Команда спортсменів автопідприємства, яку він тренував і очолював, стала призером на всіх змаганнях. Він сам одинадцять років поспіль ставав переможцем обласних чемпіонатів із багатоборства «Готовий до праці й оборони», до якого входили біг, плавання, стрільба з гвинтівки й метання гранати. Чотирнадцять разів перемігав на першостях України й установив вісім рекордів для свого віку.

Ось і недавно в легкоатлетичних змаганнях на Кубок незалежності України пан Мицик виборов друге місце й срібну медаль. Брав участь у чемпіонатах світу в Англії, Європі — у Фінляндії, міжнародних легкоатлетичних матчах, у таких технічно складних бігових видах, як 3000 м з перепонами і 400 м з бар'єрами. Килим над його ліжком прикрашають спортивні трофеї.

На спортивних парадах і на наших, і на зарубіжних стадіонах під оплески трибун він виходить у вишитій сорочці, у сплетеному дружиною українському солом'яному брилі з державним прапором України.

— Юкрейн козак? — потім запитують його іноземці.

— Так! — відповідає Вадим Федорович. — У нас тепер усі козаки.

Якби ж то це було справді так... Ми б усі вміли і самі шануватися, й інших шанувати.

Найзаповітніші мрії

Насамперед — видати масовим тиражем збірник своїх етнографічних праць, щоб вони стали доступними широкому загалу. Він боровся з шовінізмом, що прикривався інтернаціоналізмом, а тепер бореться з космополітизмом, що аморальними метастазами й нищістю розкладає справжню високу культуру.

Він готовий створити ще один унікальний музей, якому нема аналогів у світі, — музей трипільської культури, для якого експонатів уже достатньо. Було б тільки фінансування...

Мріє розшифрувати трипільські письмена.

Перейшовши у свої шістдесят у нову спортивну вікову категорію, почав спеціалізуватися в таких технічно складних видах, як біг з бар'єрами на дистанції 300 м і 2000 м з перепонами. Отож, відстоюючи спортивну честь України на міжнародних змаганнях, він дарував іме Батьківщині нові рекорди. Можемо в цьому не сумніватися. Тренуючись, Вадим Федорович в обідню перерву й увечері щодня пробігає близько двадцяти кілометрів. Він не збирається сходити з життєвої дистанції.

**Василь ТРОХИМЕНКО,
член Товариства «Просвіта»
імені Т. Шевченка,
м. Черкаси**

На обкладинці факсимільного видання «Вінка» Максима Богдановича — білоруського поета — віддруковано: «Максим Богданович. Гордість нашої літератури і її ж біль». Подібне визначення можна було б дати і творчості класика української поезії Василя Симоненка.

Молодші покоління поетів, літераторів і шанувальників поезії не знають, з яким ентузіазмом сприймалися вірші і окремі строфи (відомі і заборонені), написані цим поетом. Скільки настороженості, бентеги і сум'яття, гордості за причетність до соціальних і національних змагань викликали в наших молодих душах рядки:

*Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.*

Або:

*Маю ж я святе, синівське
право —*

З матір'ю побуть на самоті.

Спонтелічена і завульгаризована соціумом свідомість не допускала двох попередніх рядків, але достовірність двох інших засвідчувала право на подібну розмову.

Що й говорити — Василь Симоненко був одним із будителів приспаного національного духу, виразником думок і почуттів, які витали в лабіринтах часу. Його Муза стала тим камертоном, який досить точно уловлював настрої багатьох (у тому числі й молодих) колег, які щойно потяглися до пера.

...Хвилювали людські, часто ущербні долі; долі людей, які були обпалені в горнилі життя; хвилювали національні ідеали; життя-буття «простих» людей в умовах повоєння. Не всі ми тоді усвідомлювали, що відбувалося на суспільному тлі; не всі усвідомлювали, що таке — вивільнення особистості; що таке — відносно відродження національного духу... Народжувалися нові теми, нетрадиційний погляд на життя з його проблемами, відверта критика суспільних форм життя... Але — не тільки критика. Тут йшлося й про апеляцію до совісті, і про «провину безневинну». І сьогодні моторошно стає від позиції митця, який пише:

*Щоб знали майбутні предтечі
в щасливій і гордій долі:*

їх горе на утлі плечі

Онися взяла собі.

У цьому (та й не тільки в цьому) вірші йшлося про кривду на світі, про ошуканих (і тих, що загинули на фронтах), про творчі сили нації, які не збулися; про понівечений цвіт нації; про вічну драму в житті і про ту, що була поруч...

Коли б усі одурені прозріли,

Коли б усі убиті ожили,

То небо, від прокльонів посіріле,

Напевно б реннуло від сорому й хули.

Випробування часом — чи не одне із найсерйозніших, яке випадає на долю митця та його творів. Ми кажемо — покликаний часом. Сьогодні спостерігаємо, як спливають із вод національного забуття цілі айсберги. Отже, існує потреба у поверненні. Сьогодні ми спостерігаємо й інше — відходять у забуття (і стає прикро від того) справжні митці, на творчості яких виховувалися покоління. Не будемо даватися до переліку: кожен може назвати свій шеріг... Існує тенденція недооцінки і переоцінки. Що ж, хула і хвала, як нерідні сестри, прижилися і в нашому часі. Є щось і фатальне у часі, те, що називають долею. Відбувається й балансування між берегами часу...

Говоримо якщо не про духовність в

чать повносило, переконливо, вселяють у наші душі гордість і гідність:

Де зараз ви, кати мого народу?

Де велич ваша, сила ваша де?

На ясні зорі і на тихі води

Вже чорна ваша злоба не впаде.

Скільки історичної гіркоти і, разом з тим, — надії і ще чогось невловимого — такого, як бентега... в одній строфі. Душа поета, мов янгол, що хоче своїми крилами обійняти і захистити небо стражденого і вистражданого національного ідеалу. Подібних строф і поезій у творчості Василя Симоненка багато, багато його поезій стали хрестоматійними. Із місячного мерехтіння, з патріотизму, з людської ніжності, з одвічної материнської тривоги зітканий його знаменитий вірш «Лебеді материнства». Мадонна з немовлям — цей вічний символ — на наших очах оживає, набирає виразних національних рис, стає символом рідкісної краси.

Не дивно, що свого часу ця пісня завітала трохи не в кожному українську хату...

Повертається творчість Василя Симоненка і через досвід світової літератури. Коли читаєш вірші Василя Симоненка, то мимоволі ловиш себе на думці — його творчість сьогодні дуже акту-

альна, її можна розглядати в багатьох аспектах, різнопланово. Завдяки своїй неповторності і справжності вона стала суголосною багатьом літературним явищам, вивищилася, з'єдналася з обріями інших творців.

Жагою пізнання, що супроводжувала творчість Василя Симоненка від початку, естетичною радістю від спілкування із словом, із літературою, вірою в своє призначення, жертівністю в ім'я України перейняті вірші Василя Симоненка. А скільки в них справжньої молодості і наївної закоханості, скільки ліричних настроїв.

Було в його слові і якесь відчуття якщо не причетності, то бажання якомога швидше і більше зробити, поквипати житті і творчості. Існує й печаловита тінь від життя, яка й лягла в основу поетичного світу Василя Симоненка. Часом радість у віршах злегка потьмарена, часом ця радість була потьмарена природним плином життя і переростала в ідею продовження його справедливих основ, часто йшлося і про карби, що лишає життя на долі людини, від яких саме життя стає нестерпним...

Немає митців «безпроблемних». Кожна особистість — це проблема непростих взаємин особистості з часом. Скажімо, відомий знавець античності О. Лосев, досліджуючи «Енеїду» Вергілія, пише: «І взагалі треба сказати, що хоча «Енеїда» є оспівуванням Римської

імперії з її твердими законами, бездоганним порядком і формальним, залізно викуваним ладом, вона фактично є поемою всяких жаків і страхів, безуму і звіриної жорстокості, ірраціональних і екстатичних афектів, тобто — хтонічної ритміки».

Хто знає, можливо, в майбутньому — із відстані часу — якийсь дослідник інакше подивиться на творчий феномен Василя Симоненка.

Думка О. Лосева не проста. В основі її — твердження про те, що митець (хоче він того чи ні) мимоволі відбиває настрої, а також твердження — що навіть ритм може бути антидержавним. Якби знали про це літературні цербери, то вони б не правили свого часу атрибутику, зовнішніх ознак тощо. Виявляється, що ніхто не може зупинити ні «ритму часу», ні природного протистояння, яке закладене в самій основі людського духу. Простіше сказати — можливо, що ковані, державницькі ритми поезії деяких радянських класиків були антидержавнішими від голих гасел... Можливо, що драма Людини взагалі — поняття ширше від національного, коли йдеться про критерії духовного. Хоча я й переконаний, що жоден митець без коріння не може бути особистістю... Коли говоримо про коріння творчості, то маємо на увазі не тільки національний ґрунт, а й тематичну спорідненість, суголосся світових поетів взагалі. В цьому контексті варто було б зачитувати вірш Е. Верхарна «Жалоба». Це якраз той твір, який своєю структурою близький цілому поколінню українських поетів. Тут символізм помножений на життя. Перша строфа Е. Верхарна збігається у своїх засобах змалювання ситуації життя із Симоненковою у вірші «Баба Онися». У Верхарна це звучить так:

У неї три сини, що вбиті

від Бонселем.

Вже вечоріє. Я вслухаюсь в сум її,

Червоне сонце ще проміння шле свої,

Та не розвіять сум у серці невеселі.

Йдеться про людську долю, яка мліється однаковими засобами і фарбами, затрати на змалювання — однакові... Можна згадати в контексті майбутніх студій і інші твори. Вірш із назвою «Жорна» є у Г. Табідзе, мотив «Чорні від страждання мої ночі...» можна зіставляти із рядками В. Незвала: «Я заграю тобі на всіх клавішах ночі...», вірш «Тінь» Лао Новомеского суголосний віршеві «Тінь» Василя Симоненка, а вірш Симоненка «Ти знаєш, що ти людина...» можна зіставляти аж із твором Г. Нарекаці: «На дві ноги, мов янголи, поставлені ми з Вами». Треба глибше подивитися на проблему тематичної новизни творчості поета: бо він таки — поет нової форми. Д. Лихачов у праці «Література — реальність — література» зауважував: «Пошуки правди життя, або правди-істини, або правди моральної рано чи пізно призводять до боротьби з формою, із канонами вираження...» Маємо якраз той випадок, коли публіцистичність творів давала нову поетичну якість. Відбувався пошук правди життя, його основ, того вічного пейзажу душі, який поет означив новим мітом — «на тихі води, на ясні зорі».

Найогидніші очі порожні,

Найгрізніше мовчить гроза,

Найнікчемніші дурні вельможні,

Найпідліша брехлива сльоза.

... Але правди й брехні не розмішуй,

Не ганьби все підряд без пуття,

Бо на світі той наймудріший,

Хто найдужче любить життя.

Василь ОСАДЧИЙ

ПАМ'ЯТАЮТЬ ПРО ЯРМУША НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ

До 60-ї річниці від дня народження українського поета Василя Ярмуша (1940—1976) в містах Тернопільщини та його рідному селі Острові, що біля обласного центру, відбулися заходи, приурочені до цієї дати. Після відправленої в церкві Святого Миколая у селі Денисові о. Омеляном Кобелем панахиди по Василю Ярмушу в місцевому Народному домі проведено урочисте засідання, присвячене письменнику-шістдесяти-

ку. Тут виступили представники творчої інтелігенції Тернопільщини: автор літературно-публіцистичної повісті про Василя Ярмуша «Життя мов спалах зорі» та упорядник книжок ювіляра — збірки поезій «Україно моя барвінкова» та збірки пісень «Мелодії, освячені любов'ю» (Тернопіль, 2000) Казимир Ярема, старший редактор Тернопільської державної телерадіокомпанії, дослідник творчості В. Ярмуша Ярослав Гевко,

поет-пісняр Валерій Залізний, голова обласного Товариства імені Богдана Лепкого Богдан Кусень, голова правління Тернопільського об'єднання «Просвіта», заслужений працівник народної освіти України Богдан Головин, колишній відповідальний секретар літературно-мистецької студії «Розмай», якою керував В. Ярмуш, Микола Николін, літературознавець, почесний член Всеукраїнського товариства «Просвіта» Во-

лодимир Хома, племінник і похресник Василя Ярмуша Богдан Перожак та інші.

Учні місцевої школи декламували вірші поета, співали пісні, створені композиторами на його слова, поставили уривок з п'єси Богдани Дерій «О вітре, рани остуди», а самодіяльний духовий оркестр місцевого осередку «Просвіти» виконав низку музичних творів. Учасники цього заходу оглянули в місцевому краєзнавчому музеї виставку фотографій і рукописів Василя Ярмуша.

Богдан САВАК,
голова Денисівського осередку
«Просвіти» Тернопільської області

книжка (Дніпропетровськ: Січ, 2000), підготовлена поеткою, лауреатом Літературної премії імені П. Тичини, кандидатом філологічних наук, журналісткою Наталкою Нікуліною ще за життя для трьох майбутніх поетичних збірок.

Memento mori!

Пам'ятай, Батури:

різню влаштують і твоїй душі.

Але мечі, що в неї кат

занурить, увійдуть в неї, гейби лемеші.

Так, смертні ми. Ми зорані

бідою,

нас боєм засівала лиш орда.

Та зійде яриною молодію

у наших ранах доля молода

відразу. Їй довго довелося — на внутрішніх реєстрах — розробляти і тему, і своєрідний тематичний візерунок, а часом навіть імпровізацію на традиційну тему. Наталка Нікуліна буквально виборола свою традиційність, доросла душею до неї, дала довершені твори. Відразу зауважимо, що йдеться про митця серйозного і недооціненого нашою критикою. Поезія Наталки Нікуліної вимагає вдумливого прочитання, розуміння і романтичної напаштованості її душі, і своєрідної узгодженості душевного стану із реальним світом. Тут варто говорити і про цілісність поетичного світу, і про постійну емоцій-

ЗНАМЕННЯ КАЛИНИ

Якщо в шістдесяті роки непризвичайному до нових форм масовому читачеві до певної міри важкими були для сприйняття поезії Камінгса, П. Неруди, Ф. Г. Лорки, С. Ж. Перса, П. Елюара, А. Мішо, Р. Шара, якщо поетика І. Драча викликала (а такі — викликала!) роздратування у поетів старшого покоління, то для сьогодинського читача ці (та й не тільки ці) імена і їхні пошуки відлилися у певні форми духу. Зрозумілішими стали й естетичні та етичні уподобання авторів, оприлюднено маніфести, що додали світла до поетичної спадщини відомих усьому світові митців. І сьогодні (уже на іншому зрізі усвідомлення) можна сперечатися з приводу напрямків, доробку того чи іншого автора... Факт того, що збулось, унаочнився; присутність світів, які створили ці митці, незаперечна. Створити власний світ — найтяжче із завдань... Із певністю можна сказати, що власний світ створила і Наталка Нікуліна.

«Знамення калини» — так зветься, на жаль, посмертна

з того зеренця, що під серцем

спало

і паростком прозріло уночі.

Її безмежний, неймовірний

спалах

відкриє іншим зоряні ключі.

Можливо, що цей вірш і не найхарактерніший для творчого доробку поетеси, можливо, що в ньому трохи більше чоловічого голосу... Але саме цей вірш свідчить про те, яку високу ноту могла взяти Наталка Нікуліна.

І справді, є щось терпке у калиновому слові її поезій. Чи ця гіркота від історичного степу, чи від усвідомлення гіркоти, що існує в самому житті?.. Чи від розуміння «краси обірваної»:

Вечірнього сонця

зажуру червону

й довічну захланність

людську,

яка обламала калинові грона,

красу обірвала палку...

Невимушено, не силувано, але із постійною напругою звучать строфи і вірші Наталки Нікуліної. Письмо її, ніби традиційне, але до цієї традиційності авторка (це зауважуєш, коли прочитаєш книжку) прийшла не

ну зосередженість, заглибленість у проблеми життя. Мовна палітра творів Наталки Нікуліної має багато позитиву — це природна мова душі, материзни. Стилістика творів сусідє із афористичністю вислову. Авторка вміє розвивати думку, вчасно урвати рядок, вчасно продовжити — згармонізувати відповідно до задуму. Буває, що думка митця випереджає почуття, занурюється в тему і часто несподівано зринає в новій художній якості.

У книжці Наталки Нікуліної «Знамення калини» вміщено її переклади з інших літератур, публіцистику, статті друзів-літераторів про творчість поетеси. Книжка «Знамення калини» — данина пам'яті вдячних земляків, вінок пам'яті на могилу справжнього майстра слова.

Хотілося б, щоб це видання не залишилося непоміченим, щоб воно стало і предметом дискусій, літературознавчих досліджень.

Василь ОСАДЧИЙ

ГІСТЬ РЕДАКЦІЇ

До редакції «Слова Просвіти» завітав незвичайний гість — старійшина літературного цеху, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка, Літературної премії імені П. Г. Тичини й Міжнародної премії «Дружба».

Фото Р. Талалай

Поет пише російською мовою, але вся його творчість пронизана українським духом. Вона органічно входить до культурного кола того народу, на землі якого виросла і зростає. Леонід Вишеславський приніс до редакції несподіванку — вірші, які він написав українською мовою.

Поспішаємо поділитися цією радістю із читачами «Слова Просвіти».

СУХА БАЛКА

(Оселя під Кривим Рогом)

Від воріт каланчівського
парку
до кар'єру Сухой Балки
коні зразу беруть кар'єр,
і над рудниками барвисто
розцвітає моє дитинство
аж до самих небесних сфер.

Край крицевий, що землю
креше,
зазира очима черешень
на світанок мого життя,
а в годину війни, розрухи
інженер Володимир Мухін
наставляє мене до пуття.

Не мені лише тисне руку,
розум свій, всю свою науку
людям він віддає залюбки,
і за правду своєї України
сходить в розпал лихої
години
на Голгофу — на Соловки.

Ой, земля моя переді мною
від спекоти лежить сухою,
тільки стрепет сяга д'горі,
і всі пагорбки Балки Сухой
в торбу серця від долі злої
я кладу, як оті сухарі.

Хоч уже на шляху моїм —
осінь,
а вони до смаку мені й досі,
недаремно я взяв їх у путь!
І дроті до Сухой Балки,
де доволі я бігав зранку,
понад степом гудуть, гудуть...

ХРЕСТ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

Там, де Яру глибокого
бачиться скрес,
там, де пам'ятні трави —
сторінки розкритої книги,
ми приходимо, щоб
уклонитись Тобі,

Хрест
Олени Теліги.
Гордий нації дух
Серед сліз і тривоги
захищала вона від
нелюдських законів
і виходила в бій,
бій суворий, тяжкий,
проти двох
смертоносних драконів.
Ворог з Заходу,
з Півночі ворог також —
душу рідного краю
вони роздирають шалено...
І тому крізь останній

вогненний кордон
неуклінно і гордо пронесла
Хрест свій
Олена.

В МОЄМУ МИКОЛАСВІ

Сиджу на привітній,
широкій Соборній
під тентом кафе
на веранді узорній,
і мариться раптом щось

дивне мені,
хоч я і не випив ні грама:
іде гімназистка на тій
стороні...

Бант...
Фартушок...
Моя мама!

УКРАЇНЬСЬКА СПОВІДЬ

М. Плав'юку

У селі слобожанським, на
волі,
де життя мого перший
причал,
в дивно-рубленій, пам'ятній
школі

я Тарасову мову вивчав.
Пошастило мені, Україно,
у надіями сповнений час
захопити, бодай на хвилину,
твій — двадцятих років —
ренесанс.

Тільки все було знищено
знову,
все невдовзі зійшло
нанівець,
та Йогансена і Хвильового
я для себе обрав за взірць.
Як хотілося справжнього

слова!
Як ми після пекельних боїв
ту нев'янучу слухали мову,
що лунала, як ангельський
спів!

Україна, де сонце і морок,
де жита від села до села,
кров'ю, працею, голодо-

мором
і дитинства чаруючим
колом,
наче Всесвіт, крізь мене
пройшла.

Хуртовим, скаженіючим
злетом
йшов за роком розбурханий
рік...

Називавсь я радянським
поетом,
називавсь я російським
поетом,
та називавсь українським
навік!

ВІТАЄМО З ВИХОДОМ КНИЖОК

«Українська весна» — називається нова збірка поезій Олександра Дробахи, поета-просвітлянина із м. Вишгорода, що побачила світ у видавництві «Український письменник». У післямові до неї відомий поет Петро Засенко пише: «Для поета вислів «Українська весна» не лише мелодія, метафора слова, а й передусім мотив його буденних справ, часом рутинних і набридаючих — усе це від наскрізної ідеї життя, у яке автор так закоханий». Охоче

віримо, що нова книжка Олександра Дробахи принесе читачам насолоду спілкування з поетичним словом.

У книжці Олександра Трибушного «Рік життя мого» (К.: Наукова думка, 2000) зібрано

поезії, написані протягом 1960—1965 років. У своїх творах автор прагне осмислити історію рідного краю, не цурається і сьогодинських проблем. Найбільше його хвилює проблема єдності поколінь, батьків і дітей. Тут читач знайде і щирі рядки про напоєну сонцем природу

Таврії, про молодість та кохання.

Збірка поезій Олекси Полішкар називається «Признання» (К.: ТОВ «Вітус»). Передмову до неї «Поезія і доля земляка-вигнанця» написав відомий поет, почесний член «Просвіти» Валерій Бойченко. Він зосередив свою увагу на непростій життєвій і творчій долі поета.

Справжня оцінка доробку цих авторів попереду, а поки що «Слово Просвіти» вітає їх із виходом книжок.

Інф.

У новорічні дні — раптом, як осіяння, — навіть найзаклопотанішим і скептикам думається: добре, що поруч із нами існують казки! І зізнаймося! — кожному хочеться тепла і добра біля святкової ялинки: якщо не доведеться потрапити в казку, то варто бодай прочитати її. Тисячі людей у різних кінцях світу життя англійської принцеси Діани сприймали як казку. Казку із жорстоким і несправедливим закінченням, — і саме це примушує нас не забувати цю дивну, легку, усміхнену Принцесу, дізнаватися більше про її життя тут, на Землі. На прохання читачів «Слова Проміти» друкуємо розповідь про Діану, принцесу Уельську, підготовлену для нас відомою перекладачкою Людмилою Гончар за матеріалами американської преси. І хоч це сумна оповідь, та світла Діанина душа закликає нас усміхнутись їй, останній казці XX сторіччя, і сказати: «Прощай, Англійська Трояндо».

Нагла смерть Діани, принцеси Уельської, жагучим боєм обпалила серця і душі мільйонів людей по всій планеті, вразила їхні найтонші, найтрепетніші струни.

Леді Ді, Народну Принцесу, пам'ятимуть завжди за її незвичайну чутливість, за світосайну красу, за самовіддану безкорисливу благодійність і леління іскри Божої.

Діана привнесла до королівської родини нову життєдайну теплість, вона любила своїх синів до самозабуття, руки її торкалися хворих горопашних створін з небувалою ніжністю. Від її променистої світлої вроди перехоплювало подих.

Проте, коли блиск дорогоцінних діамантів та кольє затьмариться і пригасне, образи інші закарбуються в наші свідомості назавше: як Принцеса потискає руки прокаженим і жертвам СНІДу, втішає дітей-сиріт, старих і вмираючих, як безбоязно пробирається між ними.

Діана залишила нам у спадок свій романтичний ореол, свою так легко раниму душу, нездоланну мужність і щире, непідробне співчуття до страждників.

Леді Діана Франсис Спенсер, наймолдша дочка графа Спенсера, народилась 1 липня 1961 року в Східній Англії (графство Норфолк). Ранні дитячі літа її минули дуже щасливо. Старші сестри Сара і Джейн любили й пестили ма-

ДІАНА:

леньку мізинку, немовби вона була їхньою власною живою лялькою.

На жаль, коли дівчинці виповнилося шість років, батьки розлучились, завдавши першого болючого удару її вразливій душі.

Середню освіту Діана здобула в Англії і Швейцарії, потому працювала вчителькою танців, вихователкою дитсадку.

В липні 1981 року висока, тонка і струнка синьозора панна вийшла заміж за Чарльза Філіпа Артура, принца Уельського, наступника британського престолу. Так розпочався один з найдивовижніших романів нашого часу. Не між Чарльзом і Ді — егоїстичний 32-річний майбутній король та його чарівна юна обраниця (і далека родичка) були невідповідною парою з самого початку, — а між Діаною і закоханою в неї публікою.

Леді Ді вирізнялась аристократичною осайною красою, вона дала життя британському престолонаслідникові і піднялась до усвідомлення того, що її світова слава надає рідкісну можливість чинити добро без упину і безоглядно; завдяки цьому Ді стала Мегазіркою, котру обожнювали і фотографували найбільше з усіх жінок на землі.

В масовій, всенародній популярності і визнанні коріниться причина її надто ранньої смерті: вона загинула під час автомобільної катастрофи в Парижі, коли нетверезий водій намагався утекати від переслідування знахабнелих парадців.

Діана по-справжньому була закохана в свого чоловіка. Абсолютно і цілковито. Те, що сталося пізніше, розбило її серце.

На початку їхнього подружнього життя вона так окреслювала свою роль: «Я мушу підтримувати мого чоловіка скрізь і всюди, кожної миті, іти за ним у вогонь і воду, надавати душевних сил,

спонукати до благородних учинків. Але найперше і найголовніше — бути достойною матір'ю його дітей».

Коли, задовго до остаточного болісного розриву, широкому загалові стало зрозуміло, що Принцеса більше не зможе бути опорою своєму зрадливому коханому, ні в кого не зринали жодних сумнівів щодо її палкої, всепоглинаючої любові до обох синів — Вільяма і Гаррі.

Скута суворим розпорядком життя вінченосної родини, Діана робила все можливе для того, щоб сини її зростали в нормальній атмосфері сімейного затишку. Юні принци мали свій власний закритий сад, обнесений стіною, з орелями і спортивними снарядами. Чимало потішних невимувених фотознімків було зроблено тут, але Принцеса повсякчас намагалася захистити дітей від надмірної уваги ЗМІ. Вона пояснювала їм, що репортерів більше цікавить їхня мати, а не вони.

Попри всі її зусилля уберегти хлопців від згубного впливу неминучої дешевої популярності, вони, особливо первісток Вільям, у ранньому дитинстві деколи виявляли ознаки монархічної пихи.

Діана завжди силкувалась викроїти із щоденного стрімкого коловороту якнайбільше часу для своїх улюбленців. Деякі коментатори були просто шоковані, коли вона взяла з собою шестимісячного принца Вільяма у тривалу напружену поїздку по Австралії і Новій Зеландії, та Діана нізачо на світі не

бажала надовго розлучатися з рідним немовлям.

Принцеса постійно відвідувала служби Божі разом з обома синами, готуючи їх таким чином до виконання монарших обов'язків у недалекому майбутньому.

Принцеса Уельська ніколи не була декоративною, бутафорною вельможею — своє високе суспільне становище вона використовувала для надання безкорисливої щиросердечної допомоги ближнім. Понад двісті добродійних установ звертались до неї за підтримкою, моральною і матеріальною. Ще змалечку вона брала активну участь у житті своєї церковної парафії, допомагаючи пристарілим, а також пацієнтам з розумовими та фізичними вадами у місцевому шпиталі (графство Кент).

Згодом леді Ді провадила велику роботу в царині мистецтва: вона очолювала такі поважні організації, як Королівська академія драми, Королівська музична академія та Англійський на-

ціональний балет. Досить незвичайно виглядала її роль командира полку декількох військових одиниць. Ці посади вимагали ґрунтовного опрацювання ґрубних фоліантів з питань обороноздатності країни.

Всі її сили вичерпувала улюблена праця в благодійних установах, пов'язаних із захистом материнства і дитинства; багато років поспіль Діана була надзвичайно активним президентом товариства «Дитячі притулки д-ра Барнардо».

Діти й дорослі почували себе легко і вільно в її присутності, адже Принцеса володіла даром бачити в людях кращі сторони і не помічати хиб, знаходила найкоротший шлях до тисяч і тисяч навіть черствих сердець.

Діяльність її на посаді президента значно сприяла стрімкому зростанню фондів — добродійні внески полились безперервним потоком (сама Діана завжди напрощуд щедро дарувала іншим і час, і свої кошти).

Її тісна співпраця з Національним трестом порятунку хворих на СНІД вимагала неабиякої громадянської мужності — упередження і соціальні табу навколо цієї страшної хвороби були дуже сильні. У численних промовах Принцеса закликала християн: «Не бійтеся потиснути руки жертвам СНІДу, обійняти їх, поговорити з ними — Господь знає, як вони цього потребують».

Образ аристократки — сівачки добра і правди — був привабливий і водночас суперечливий; невдовзі він став звичним, як і фраза «Турботлива Принцеса». Коли часопис «Ярмарок марнославства» назвав її святою, вся журналістська братія хутенько нагострила пера, а сама Діана збентежилась до краю. Те, що її підносили на п'єдестал, проголошували ангелом милосердя,

применшувало, на її думку, значення самозречної діяльності багатьох подвижників, соратників і однодумців, котрі присвятили себе до останку служінню їхній спільній святій справі.

Діана була духовною дочкою і вірною послідовницею видатної праведниці нашого часу — матері Терези з Калькутти. Загальновідомо, що черниця мати Тереза була полум'яною провісницею вчення Христового серед сучасної, такої здрібнілої духом людності.

Робочий день кожної королівської особи суворо розплановано до найменших дрібниць за багато місяців наперед, і принцеса Уельська не була винятком з цього правила. Роки після розлучення з принцем Чарльзом, хоч і нещасливі для неї, Діана спромоглася використати творчо — почала будувати життя самостійно, покладаючись виключно на власні сили.

Леді Ді прагнула стати серйозним, відповідальним державцем міжнародного рівня, — за її словами, «представницею Британії» і «королевою людських сердець». І завжди намагалась чинити добро потаємно, без реклами і розголошу. Так, скажімо, часто пізно вночі вона відвідувала болящих і присмертних у лондонських лікарнях, іноді навіть разом з обома синами.

Після особистої кризи Діана глибоко страждала, почувала себе не тільки самотньою, але й покинутою. З Букінгемського палацу від коронованих родичів допомоги, на жаль, не надходило.

Натомість леді Ді з подвоєною енергією поринула в роботу, плідно співпрацюючи з різноманітними товариствами порятунку бездомних, прокажених, наркоманів, алкоголіків і дітей-сиріт.

Принцеса спішила на поміч людям, свідомо ігноруючи офіційну вимогу королівського протоколу «дивитись, але не торкатись». І більше не боялась викликати невдоволення можних правлячих кіл; єдиним її стремлінням було розраджувати кожного, хто в тяжкій скруті.

Тож як жорстоко ранили її душу ниці

звинувачення заздрісників і лицемірів у нібито несумлінності. Боротьба була нерівна.

...Поховали Принцесу на маленькому острові посеред озера, в родовому помісті Спенсерів (графство Нортгемптоншир).

Діана повернулась додому.

...Із надгробного слова графа Чарльза Спенсера, брата Діани, виголошеного у Вестмінстерському абатстві: «Я говорю сьогодні від імені родини в глибокій скорботі, від імені країни в чорній жалобі, перед приголомшеним людством».

Для всього світу Діана була уособленням чуйності, совісності, елегантності і краси. Для всіх вона стала символом високої гуманності й братерства. Борець за права зневажених дітей Божих, наскрізь британська дівчина, що переступила межі своєї національності.

Людина вродженої шляхетності, Діана була понад суспільні класи і ранги, довівши життям своїм, що не потребує королівського титулу, щоб продовжувати чудодійну подвижницьку працю з допомогою небесних сил.

...Ми висловлюємо тобі нашу вдячність за те, що ти ясним промінням озорила наш шлях, хоч і дарував тобі Господь лишень половину строку. Тільки тепер, по тяжкій непоправній втраті, ми можемо по-справжньому оцінити, ким ти була для нас.

...Діана якось призналась мені, що її власні затаєні на самісінькому дні душі страждання навчили її розуміти ближніх, глибоко співчувати мукам та болям скривджених.

Тут криється ще одна правда про неї. Попри високий статус, ореол слави й успіху, захоплені вітання й овації, Діана залишалась щирою, по-дівоному вразливою юнкою, майже дитиною, безборонною і беззахисною в своєму палкому стремлінні чинити добро.

Немає сумніву: останнім часом вона наполегливо шукала нового напрямку в своєму житті, повторювала раз у раз, що мріє покинути Англію головно через несправедливе ставлення до неї преси. Діана так і не могла збагнути, чому найчистіші, найблагородніші її поривання деякі борзописці висміювали і брали на глум, чому так затято заповзялися проти неї.

Я пояснюю це лише тим, що справжня, кришталева чесність і гідність містять у собі загрозу для самого існування моральних антиподів, надто продажних писак.

...Діано, ми присягаємось тобі сьогодні, що вбережемо твоїх улюблених синів Вільяма і Гаррі від подібних випробувань. Ми не допустимо, щоб вони повторили твою гірку планиду. Ми, твоя кривна родина, зробимо все можливе, щоб їх чисті душі співали вільно й розкуто, як ти планувала...

...Я хотів би сказати спасибі Всевишньому за життя жінки, котру я з гордістю називаю сестрою, — прекрасної, розмаїтої, виняткової і незрівнянної Діани.

Твоя одухотворена краса, сестро, зовнішня і внутрішня, повік не згасне в нашій пам'яті...»

У Вестмінстерському абатстві Діанин друг, співак Елтон Джон, своєю щемливою, зворушливою поминальною піснею передав глибоку скорботу мільйонів її відданих шанувальників.

*Прощай, Англійська Трояндо,
Цвіти повік у наших серцях.
Ваша Світлосте, милість Господню
Ти принесла
В наш паділ печалі.*

*Життя твоє горіло
Свічею на вітрі.
Кроки твої завжди бринітимуть
На смарагдових схилах Англії.
Сонячний факел
Золотої дитини нашої нації
Ми понесемо крізь віки...*

**Переклад з англійської
Л. ГОНЧАР**

Недавно в Києві у галереї «Лавра», що розташована поруч з Києво-Печерським заповідником, завершила свою роботу виставка полотен відомого українського майстра живопису Валерія Франчука. Ця експозиція привернула увагу тих шанувальників малярського мистецтва, які прагнуть до глибинного осмислення буття, до розуміння себе та свого місця у світі.

Крізь сітку гострих, мов лезо бритви, ліній, крізь обриси дерев та будівель, що виринають з-під цих ліній, наче з іншого виміру, проглядає щось трепетно-ніжне і чисте... Ці картини живуть своїм життям, у кожній — тільки їй притаманні риси характеру, але всіх їх об'єднує одна спільна риса — душа. Так, вона відчувається у кожному полотні, хоча й відкривається далеко не одразу:

Чом сумуєш так, кринице?..

Чом стоїш тепер, забута?

Напувала всіх водою...

Де ж тепер твоя вода?..

Гей, душе, чого ж ти

плачеш?..

Чом із мороку повстала?..

Чом тобі в твоїй криниці

Не орімається, не спитьсся?..

(«Душа забутої людьми криниці», 1999)

Справжнім шедевром виставки є картина «Чумацький шлях» (2000). Вона вразила багатьох глядачів своєю експресивністю та глибиною змісту. Це — шлях українства у вічності, корені наші прадавні, без яких неможлива сучасність. Пам'ятаймо цей шлях, бо нам його продовжувати:

Чумаки мандрують степом на возі,

запряженому волами...

Лине спів кобзаря, тужливий і вічний...

Вічними є і воли під склепінням

небесним...

Стогнуть вони під ярмом...

Наливаються кров'ю

в них очі...

Всесвіт дорогу їм стелить

у сивій космічній...

Вражають портрети, представлені на цій виставці. Не обличчя у них — лики іконні:

Нагадують очі Спасителя нам:

схаменіться...

Героям — терновий вінець

і слава посмертна...

Іншим — блукання безлілля

й ганебний кінець...

(«Вінець терновий», 1997;

«Засмучений Спас», 1998)

Вирізняється монументальністю і серія портретів наших славетних співвітчизників («Петро Сагайдачний», «Іван Мазепа», «Богдан Хмельницький», «Петро Дорошенко», «Павло Полуботок», 2000). На цих полотнах, розміщених у центральній частині експозиції, герої зображені на повний зріст. Їхні подвиги шанує український народ і пам'ятає про них:

Мов атланти стоять...

Підпирають чолом своїм небо...

Над Україною — сяєво від їхньої слави!

Але перш ніж ця слава просяє, герої мають зійти на хрест. У кожного він — свій:

На тлі червоно-чорного неба — хрести

3 розп'ятими тілами...

Над головою Спасителя — світло...

Жертва його не має даремною бути...

Інакше навіщо б це відбувалось?

(«Реквієм. Пам'яті

В'ячеслава Чорновола», 2000)

Гей, Тарасе, чи спасеш нас?

Чи розбудиш, чи піднімеш?..

Чи твоя душа стражденна

Україну воскресить?

(«Спас», 2000)

Доля України, історія її — прадавня та новітня — ось головна тема творчості Валерія Франчука. Відлуння життєвої драми українського народу звучить скрізь, рефреном повторюється з роботи в роботу, примушує мислити і зіставляти:

Вінки тернові Долі... Україно!

Вони для тебе сплетені були...

Вінки тернові, квіти в них — червоні...

То кров людська на тернах запеклась...

(«Вінки Долі», 1996)

На зловіснім саркофазі — постаті багряно-чорні...

Ліквідатори працюють... Смерть

приборкують вони...

(«Ліквідатори», 1993)

Пам'ять — ось що єднає нас з минулим. Пам'ятаючи його, ми лишаємось живими:

Небесні гони. 1998

ІКОННІ ЛИКИ ВІЧНОСТІ

На здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка

Жовто-яскраві, брунатні і білі дерева...

І хата старезна... Хата стоїть

в запустінні...

Вітер гуляє у пустці...

Пам'ять, одначе, живе...

Пам'ять — вона все одно не вмирає,

не гине...

(«Хата лелечина. Пам'яті

Івана Миколайчука»)

Ще одна, зовсім невеличка картина також надовго затримує увагу глядача:

Попереду — трати залізні...

За ними — стражденні обличчя...

Сховалися й ждуть...

Невідомо чого...

І від кого...

Розпрягтися б... Встати...

Де взяти сили на те?..

(«Виходьте, ви ж люди», 1995)

Це — теж нагадування про пам'ять. Втрачаючи її, ми втрачаємо себе, опиняємося за ґратами власного страху та невігластва.

Картини Франчука завдяки особливостям

жанру і техніки (символічний реалізм чи реалістичний символізм, як називає це сам автор) живуть, рухаються, пульсують... Грань між світом реальним та ірреальним, химерним — невловима, ледь відчутна. Але в тому і сила живопису Майстра, що грані цієї він не переходить, не губиться в лабіринтах власної свідомості. Живий дух пульсує тут і втілюється у форму досконало, завдяки чому досягається цілісність сприйняття образу. У кожному полотні — своя драма, своє життя. Вони, наче вікна у різноманітні простори, у світи, яких насправді існує безліч. Через них глядачеві відкривається нова реальність — довершена, сповнена внутрішньої сили і краси:

Коні сріблясті розкряли гривами

небо...

Із Потойбіччя, мов блискавки ті,

виринають...

Двигнуть під копитами їхніми степ

І здригається простір...

Гони небесні — то гони років і віків!

(«Небесні гони», 1998)

Чумацький шлях. 2000

На Франчукових полотнах стихія — це завжди жінка. Часом вона — Діва-Доля, часом — Матір світу... А ще — Мавка, цариця:

Діво-Доле, чом блукаєш?..

Чом сумуєш, гірко плачеш?..

Не знайдеш себе ніяк?..

Ти — Душа... Ти — Матір Світу...

На тобі — вінець терновий...

Під тобою — світ земний...

(Триптих «Пізнання істини» (1996),

«Діва-Доля», «Душа Світу»)

Сни купальські... Легкокрилі...

І надії ті дівочі —

Все, мов сон, сплива у Вічність...

(«Купальський сон», 1999)

Ой заграй, заграй, Лукаше,

Діві чистій, незрадливій...

Поміж вас — рожеві квіти...

Час кохатися прийшов!

(«Лісова пісня», 2000)

О царице, о прекрасна!

Де ж твоє, скажи, обличчя?..

(«Цариця», 1996)

Триптих «Пізнання істини» (1996) по-своєму трактує ту ж саму ідею. В центрі «Дума про Рода» — символ чоловічого начала світу. Праворуч — «Душа світу» — його жіноча іпостась. Ліворуч — Діва-Доля, яка поєднує ці два начала, парує і веде їх по життю. Різною буває вона: до одних — прихильна, до других — непривітна...

А щоб ласкавішою була,

треба світло в душі не згасити...

Мрії — вінки споконвіку сплitalи дівчата...

Пускали їх вниз за водою...

Сни купальські збуваються...

Вірити треба...

(«Купальський сон», 1999)

На цих портретах жінка зображена з такою любов'ю і ніжністю, на яку здатна лише душа великого Майстра:

Замріяна, закохана...

Зажурена, сполохана...

Заквітчена надіями...

Огорнута дощем...

(«Замріяна», 2000)

І знову жіночий образ перегукується з пейзажем:

Диво липнє...

Гарячі потоки...

Очі примружені

Сон огортає...

Сонце в зеніті

І літо в зеніті...

Слався, природо,

В зеніті життя!

Розмови з митцем — тема окрема. Вони виникали неодноразово, під час кожних відвідів виставки. Тому враження від полотна складалося поступово, весь час поглиблюючись і змушуючи замислюватися над багатьма речами: життя і смерть, буття і небуття, шлях земний і шлях небесний... За словами автора цих робіт, образи, відтворені на них, спочатку народжуються десь у глибині його підсвідомості... Протягом певного часу вони формуються, дозрівають, потім виходять на поверхню і мають бути втіленими на полотні. Одтепер усе відбувається дуже швидко. Якщо картина залишається незакінченою, повертатися до неї вже немає сенсу. Діва не відбулося. Тільки якщо оселилася душа поміж ліній різких та химерних, можна відкласти шпатель, яким працював Майстер. Пензлем такого не написати. Потрібен інструмент зовсім іншого ґатунку: твердий і гострий, мов клинок, який би розсік навіпіл завису сірості та втоми над людською душею. Збудив би її, примусив би замислитися над вічними істинами вкотре. Можливо, почує хтось. Пробудиться і прозріє...

Люди приходять сюди різні. По-різному бачать ці картини, по-своєму сприймають їх. Але на терплячих і уважних чекає ще одне диво: катарсис. Так, очищення духу, адже насправді тут — храм. І полотна ці — наче ікони у храмі. І все відбувається дуже повільно, майже непомітно. Але настає момент — і завіса падає. Відкривається реальність, досі не бачена, неможлива ще хвилину тому. Це — нагорода за роботу душі.

Вікторія ІВЧЕНКО

Засновник — Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Реєстраційне свідоцтво № 1007 від 16.03.1993 р.

**Головний редактор
Любов Голота**

**Шеф-редактор Павло МОВЧАН
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян,
А. Журавський, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ющук**

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлинки не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Комп'ютерна верстка — Ірина Шевчук

**Адреса «Слова Просвіти»: 01001, Київ-1,
завулок Музейний, 8. Всеукраїнське товариство «Просвіта»
імені Тараса Шевченка, тел. 228-01-30.
E-mail: prosvita@iatp.org.ua**

**Індекс 30617. Зам. № 3301201. Наклад 3000.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті «Преса України»**